

FOMEN - FOCUS ON MEN

Intervencijski i edukacijski program za rodnu osjetljivost i prevenciju rodno utemeljenog nasilja među muškim migrantima i izbjeglicama

Priručnik

FOMEN - FOCUS ON MEN

Intervencijski i edukacijski program za rodnu osjetljivost i prevenciju rodno utemeljenog nasilja među muškim migrantima i izbjeglicama
Priručnik

Ova publikacija nastala je uz financijsku potporu Programa o pravima, jednakosti i građanstvu Europske unije na temelju Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava REC-RDAP-GBV-AG-2018 –856614.

Napisali: Moritz Theuretzbacher & Elli Scambor, Institut für Männer- und Geschlechterforschung im Verein für Männer- und Geschlechterthemen Steiermark.

Doprinijeli: Dean Ajduković, Silvia Amazzoni, Martina Čarija, Marc Gärtner, Heinrich Geldschläger, Marianne Hester, Petra Kremenjaš, Nicoleta Petalidou, Álvaro Ponce, Despina Syri, Daliah Vakili i Emma Williamson.

Hrvatski prijevod: Lucija Bakić. Lektura: Isidora Vujošević.

Ovaj priručnik je dostupan kao PDF na web stranici projekta FOMEN: <https://www.focus-on-men.eu/hr>.

Ova publikacija nastala je uz financijsku potporu Programa o pravima, jednakosti i građanstvu Europske unije na temelju Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava br. 856614. Projekt u Hrvatskoj sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost projektnog tima projekta FOMEN i ni na koji način ne odražava stavove Europske komisije, Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske i Ureda za socijalna pitanja, rad i integraciju savezne države Štajerske.

Rujan 2021

Sadržaj

Uvod	4
1 FOMEN – Focus on Men	8
2 Rezultati međunarodne analize	12
3 Standardi kvalitete	16
3.1 Politička osviještenost pristupa	19
3.2 Kompetencije trenera	21
3.3 Primjereni okvirni uvjeti	22
3.4 Održiva učinkovitost	23
4 Intervencijski i edukacijski program	24
4.1 Ciljevi i metodologija općenito	25
4.2 Moduli	27
4.2.1 Prvi modul – „Dobrodošlica“	27
4.2.2 Drugi modul – „Migracije“	28
4.2.3 Treći modul – „Rod i maskulinitet“	32
4.2.4 Četvrti modul – „Društvene i intimne veze“	37
4.2.5 Peti modul – „Briga o sebi“	42
4.2.6 Šesti modul – „Nasilje“	46
4.2.7 Sedmi modul – „Prevenција nasilja“	51
4.2.8 Osmi modul – „Zaključak“	56
5 Zaključak i prijedlozi za provedbu	59
5.1 Održivost	59
5.2 Treneri i voditelji	60
5.3 Moderiranje i vođenje	62
5.4 Prijevod i kulturno posredništvo	65
5.5 Okvir i provedba	66
5.6 Pristup	69
6 Literatura	72

Uvod

Uvod

Priručnik služi kao vodič usmjeren na praksu, namijenjen za pomoć trenerima u provođenju intervencijskog i edukacijskog programa za pružanje rodno osviještenih, preventivnih usluga. Razvijen je kao dio europskog projekta FOMEN (2019. – 2021.) uz sufinanciranje Ureda za udruge u Republici Hrvatskoj i Ureda pokrajine Štajerske za društvena pitanja, rad i integraciju (engl. *Province of Styria – Social Affairs, Work and Integration*) Republike Austrije. Projektni tim, koji se sastoji od partnera iz 6 europskih zemalja (Austrija, Hrvatska, Njemačka, Grčka, Italija i Španjolska) i savjetnika iz Centra za istraživanje roda i nasilja (engl. *Centre for Gender and Violence Research*) Sveučilišta u Bristolu u Ujedinjenom Kraljevstvu,¹ razvio je module i metode za provođenje edukacijskog programa usmjerenog na rodnu osjetljivost i prevenciju rodno utemeljenog nasilja uz intersekcionalni pristup.

Intervencijski i edukacijski program projekta FOMEN namijenjen je za rad s muškim migrantima i izbjeglicama u obliku seminara usmjerenih na dijalog, kako bi se potaknulo i preispitalo njihovo razmišljanje o pitanjima rodni uloga, brige o sebi, društvenih odnosa, prevencije nasilja i brižne maskuliniteti. Program je utemeljen na FOMEN standardima kvalitete, koji su razvijeni na temelju analize potreba sa skupinom korisnika kojima je projekt namijenjen (muški migranti i izbjeglice te stručnjaci u ulozi voditelja²).

Priručnik pruža podršku voditeljima (npr. učitelji, treneri, savjetnici, radnici na terenu, pružatelji prvog smještaja, psiholozi, socijalni radnici, edukatori itd.) u izgradnji temelja za razvijanje prikladnih uvjeta za provedbu programa rodne osjetljivosti i prevencije nasilja među muškim migrantima i izbjeglicama u partnerskim državama FOMEN projekta, a potencijalno i u državama koje to nisu. Priručnik nudi metode i znanje koji se mogu primijeniti u samoobrazovanju te poslužiti kao vodič za osposobljavanja i radionice. Tematski poredani moduli u četvrtom poglavlju sadrže metode, definicije i pozadinske informacije o preventivnom i rodno osjetljivom radu. Standardi kvalitete predstavljeni u trećem poglavlju sažimaju najvažnije uvjete za uspješnu provedbu rodno i kulturno osjetljivih programa. Utemeljeni su na iskustvima partnera projekta FOMEN u rodno osviještenim edukacijama za prevenciju nasilja, kao i na rezultatima međunarodne analize resursa i potreba koja je provedena u okviru projekta i sažeto predstavljena u drugom poglavlju. Posljednje poglavlje nudi dodatne

1 Kako bi osigurao kvalitetu projekta, FOMEN-ov savjetodavni odbor je kritički nadgledao razvoj projekta, davao povratne informacije o rezultatima te provodio vanjsku reviziju zaključaka projekta.

2 Voditelji su oni stručnjaci koji u radu s muškim migrantima i izbjeglicama, ili u radu na prevenciji nasilja, imaju mogućnost upotrebe programa i dijeljenja njegovog sadržaja s drugim stručnjacima.

preporuke i značajna promišljanja prikupljena u postupku provedbe programa.

Dodatno, stranica projekta FOMEN³ sadrži zbirku alata s detaljnim opisima daljnjih modula i metoda.

3 <https://www.focus-on-men.eu/hr/>

FOMEN – Focus on Men

1. FOMEN – Focus on Men

Projekt „Focus on Men: prevencija rodno utemeljenog nasilja u radu s muškim izbjeglicama i migrantima“ dvogodišnji je europski projekt koji je nastao uz financijsku potporu Programa o pravima, jednakosti i građanstvu Europske unije (projekt br. REC-RDAP-GBV-AG-2018 - 856614). Projekt vode partnerske organizacije šest europskih država, a usklađuje ga Udruga za muška i rodna pitanja savezne države Štajerske ili VGM (njem. Verein für Männer- und Geschlechterthemen Steiermark) u Austriji. Cilj projekta je promicanje inovativnih pristupa u prevenciji rodno utemeljenog nasilja među muškim izbjeglicama i migrantima te izbjegavanje diskriminacije na dvije razine s kojom se susreće ova ranjiva skupina, od kojih jednu čine stereotipi i prepreke na koje oni nailaze u državama primateljicama, a drugu kulturni kodovi, religije i običaji njihovih zajednica (Pittaway & Bartolomei 2018⁴).

Svjetska stopa migracije je u značajnom porastu u zadnjih nekoliko godina. Karakterizira ju kriza prihvata izbjeglica kao i povećana stopa prisilnog raseljavanja, na razini koja je zadnji put zabilježena tijekom Drugog svjetskog rata (UNFPA 2016⁵). Raseljavanje ljudi, njihov bijeg od rata i sukoba uzrokuje raspad društvenih struktura te nepoznate uvjete života koji dovode u pitanje tradicionalne rodne odnose, društvene norme i veze (Lindsey-Curtet, Holst-Roness, & Anderson 2004⁶). Svi navedeni razlozi stvaraju ranjivost izbjeglica na daljnje nasilje i diskriminaciju

Žene su često ranjivije i izoliranije od muškaraca u državama primateljicama zbog raznih čimbenika (Kawar 2004⁷) kao što su: dugotrajna izloženost svim vrstama rodno utemeljenog nasilja u matičnim državama i tijekom migracije; nailaženje na veće prepreke u procesu traženja azila, pogotovo po pitanju pružanja dokaza za proživljeno rodno utemeljeno nasilje zbog nevoljkosti u dijeljenju ili ponovnom proživljavanju događaja; odgovornost za odgoj djece; pritisak od strane muških članova obitelji (muž, braća, rođaci itd.); razina obrazovanja i jezične barijere, značajne prepreke u integraciji te kulturnoj i ekonomskoj neovisnosti žena i djevojaka (Reception of female refugees and asylum seekers in the EU - Case study Germany 2016⁸).

4 Pittaway, E., & Bartolomei, L. (2018). Refugees, Race, and Gender: The Multiple Discrimination against Refugee Women.

5 UNFPA. (2016). UNFPA. Preuzeto s <https://www.unfpa.org/annual-report-2016>

6 Lindsey-Curtet, C., Holst-Roness, F. T., & Anderson, L. (2004). Addressing the Needs of Women Affected by Armed Conflict. Geneva: ICRC.

7 Kawar, M. (2004). Gender and Migration: Why are Women more Vulnerable? Retrieved from <http://www.antigone.gr/files/en/library/selected-publications-on-migration-and-asylum/international/070603.pdf>

8 Reception of female refugees and asylum seekers in the EU - Case study Germany. (2016). Retrieved from European Parliament: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/536497/IPOL_STU\(2016\)536497_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/536497/IPOL_STU(2016)536497_EN.pdf)

Nasilje nad ženskim izbjeglicama vrlo je teško kvantificirati zbog faktora kao što su sram ili strah od kazne od obitelji ili ponovne viktimizacije od strane ustanova država primateljica, koje mogu odbiti priznati njihov izbjeglički status. Procjenjuje se da je vjerojatnost da će ženske izbjeglice biti žrtve rodno utemeljenog nasilja veća nego za bilo koju drugu skupinu žena (Freedman 2016⁹).

Zbog toga je stvaranje specijaliziranih usluga te poboljšanje mreže usluga za migrante, izbjeglice i tražitelje azila od presudne važnosti. Općenito gledano, potrebno je podići razinu svijesti o rodno utemeljenom nasilju, prijavljivati više slučajeva nasilja, uspostaviti svjetsku mrežu stručnjaka, pružiti usluge na razini više sektora (prevencija nasilja, tretiranje posljedica nasilja itd.) te organizirati edukacije za stručnjake koji dolaze u dodir s migrantskom populacijom iz rodno osviještene i preventivne perspektive.

Rodno utemeljeno nasilje (RUN) oduvijek je proučavano u vidu žena kao žrtava i muškaraca kao počinitelja. Bitno je istaknuti da su i muškarci žrtve RUN-a i da trpe razarajuće posljedice nasilja; RUN nad muškarcima, od strane žena ili muškaraca, dovodi do značajnih poteškoća jer žrtve često oklijevaju otkriti nasilje ili tražiti potporu (Chynoweth 2017¹⁰). Razlog za ovo je toksični konstrukt maskuliniteta koji od muškaraca nalaže dominantnost, iskazivanje srdžbe te potiskivanje osjećaja poput straha, tuge i ranjivosti (Freedman 2012¹¹). Činjenica da su pravni okviri za tretiranje nasilja često obojeni predrasudama, kao i da službenici policije ili pružatelji usluga često pokazuju manjak kompetencije ili empatije u prepoznavanju nasilja nad muškarcima, uzrokuje u muškarcima oklijevanje u prijavljivanju nasilja 2012¹²).

Projekt FOMEN bavi se međudjelovanjem migracijskih procesa i iskustava te rodni normi, s naglaskom na raznolikim konceptima maskuliniteta (Connell 2005¹³; Hearn 1998¹⁴). Očigledno je da postoje varijacije u stavovima prema rodno utemeljenom nasilju u različitim društvima (Farahani 2008¹⁵); razlike u religiji, etničkom porijeklu ili geografskoj kulturnoj pripadnosti imaju značajni udio u percepciji rodno utemeljenog nasilja (Njibwakale 2019¹⁶). Utjecaj RUN-a

9 Reception of female refugees and asylum seekers in the EU - Case study Germany. (2016). Retrieved from European Parliament: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/536497/IPOL_STU\(2016\)536497_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/536497/IPOL_STU(2016)536497_EN.pdf)

10 Chynoweth, S. (2017). Sexual Violence against Men and Boys. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).

11 Freedman, J. (2012). Engaging Men in the Fight Against Gender Violence: Case Studies from Africa. New York: Palgrave Macmillan. Preuzeto s <https://www.palgrave.com/gp/book/9781137014733>

12 UNHCR. (2010). Gender-based Violence. Retrieved from <https://www.unhcr.org/en-au/4794b3512.pdf>

13 Connell, R. W. (2005). Masculinities. Polity.

14 Hearn, J. (1998). The violences of men: How men talk about and how agencies respond to men's violence to women. Sage.

15 Farahani, F. K. (2008). Norms, attitude and sexual conduct among female college students in Tehran: implications for reproductive health policy and research. London School of Hygiene & Tropical Medicine.

16 Njibwakale, S. (2019). Gender-based violence. Religion in Gender-Based Violence, Immigration,

na zdravlje i blagostanje pojedinca kao žrtve ili počinitelja ili zajednicu u cjelini također je očigledan. Kako bi se posljedice umanjile, potrebno je razvijati rodno osjetljive preventivne usluge te poboljšati postojeće usluge za izbjeglice i migrante.

Novija istraživanja (Vess et al. 2021¹⁷) pokazuju da tretmani usmjereni na prevenciju rodno utemeljenog nasilja moraju uzeti u obzir specifične potrebe, perspektive i životne situacije muškaraca i žena. U radu s muškim izbjeglicama i migrantima potrebno je imati u vidu činjenicu da ideje o maskulinitetu mogu biti izgrađene na temelju nasilnih događaja (ratovi, prisilno raseljavanje). Rodne uloge muškaraca i žena često trpe korjenite promjene tijekom sličnih kriza te je time povratak u svakodnevne modele ponašanja otežan. Velik dio muškaraca pronalazi osjećaj identiteta u ulozi hranitelja obitelji, no loša ekonomska situacija te nemogućnost pristupu tržištu rada oduzima im mogućnost da ispune zahtjeve ove tradicionalne rodne uloge. Rezultat gubitka vlastitog identiteta u muškarcima i mladima izaziva osjećaj iznimnog stresa koji vodi do ovisnosti te nasilnih obrazaca ponašanja, uključujući seksualno i rodno utemeljeno nasilje.

Slijedom toga, program FOMEN u središte interesa stavlja psihosocijalnu podršku, poticanje uravnoteženog, nenasilnog ponašanja i isticanje alternativnih modela maskuliniteta (npr. brižna maskulinitet). Radionice usmjerene na dijalog omogućuju programu da izazove i prednosti stavljanja figure muškaraca stavi u središte borbe protiv RUN-a, te promicanje rodne jednakosti. Program koristi inovativne metode kreativnog izražavanja, koji omogućavaju učenje kroz dijeljenje iskustava te potiču sudionike na promišljanje o vlastitim stavovima prema rodnom ulogama, brizi o sebi, društvenim odnosima, prevenciji nasilja i brižnoj maskulinitetu. Nadalje, ovakav pristup pridonosi diseminaciji znanja u zemljama Europske unije u nastojanju da se preispitaju nejednakosti koje čine temelje RUN-a u matičnim zemljama korisnika kojima je projekt namijenjen te u zemljama primateljicama.

Sljedeće poglavlje prikazuje potrebe, resurse te primjere dobre prakse koje je tim projekta FOMEN zabilježio tijekom preventivnog rada s muškim izbjeglicama i migrantima. U nadolazećim poglavljima prikazani su standardi kvalitete na kojima je zasnovana provedba programa o rodnoj osjetljivosti i prevenciji nasilja, koji su razvijeni na temelju analize potreba, resursa i dobre prakse.

and Human Rights.

17 Vess, J.; Barker, G.; Naraghi-Anderlini, S. & Hassink, A. (2021). The Other Side of Gender Men as Critical Agents of Change. Retrieved from <https://promundoglobal.org/resources/the-other-side-of-gender-men-as-critical-agents-of-change/>

**Rezultati
medunarodne
analize**

2. Rezultati međunarodne analize

Prvi korak projekta FOMEN bila je analiza potreba, resursa i primjera dobre prakse rodno osjetljivog i preventivnog rada s muškim migrantima i izbjeglicama. Na temelju analize projektni tim je razvio standarde kvalitete, program povećanja kompetencija za stručnjake te intervencijsko-edukativni program o rodnoj osjetljivosti i prevenciji rodno utemeljenog nasilja za muške migrante i izbjeglice.

Interdisciplinarni projektni tim s članovima iz šest partnerskih država proveo je analizu potreba koristeći kvalitativne i kvantitativne metode. U analizu je uključeno ukupno 10 radionica i rasprava s ciljnim skupinama koje su vodili stručnjaci, kao i 26 polustrukturiranih intervjua sa stručnjacima koji rade s muškim migrantima i izbjeglicama i/ili u područjima rada koja se dotiču rodne osviještenosti, maskuliniteta i prevencije nasilja. Uključena je i dodatna skupina muških izbjeglica i migranata u Austriji. Nadalje, dodatne kvalitativne informacije dobivene su iz upitnika koji je primijenjen u šest partnerskih država na uzorku od 271 sudionika.

Analiza potreba i resursa pokazuje da stručnjaci iz svih država, bez obzira na institucionalne razlike ili vladine politike njihovih država, smatraju da su programi o rodnoj osjetljivosti i prevenciji nasilja među muškim migrantima i izbjeglicama vrlo važni. Posebno je istaknuta potreba za dubljim razumijevanjem trenutnog stanja pojedinog migranta ili izbjeglice, uključujući shvaćanje njihovih prijašnjih i sadašnjih rodničkih i obiteljskih uloga u sprezi s društvenim normama i stereotipima, te utjecaja iskustava proživljenih tijekom bijega i migracijskog procesa.

Procijenjeno je da je zadovoljenje osnovnih potreba muških izbjeglica i migranata prioritetno – poput pristupa postupku azila i uslugama za mentalno i fizičko zdravlje te osiguravanja sigurnih prostora koji muškarcima daju mogućnost da međusobno dijele iskustva i promišljanja o vlastitom migracijskom procesu.

Po pitanju pristupa, stručnjaci iz svih država suglasni su u korištenju nediskriminirajućeg pristupa u rodno osjetljivom i preventivnom radu s muškarcima, koji podrazumijeva uzimanje u obzir životne povijesti, raznolikosti te kategorija pripadnosti sudionika, kao i kulturne pozadine, te iskustva sudionika kao izbjeglica i migranata.

U oba dijela istraživanja proučavano je i pitanje jezičnih barijera, pogotovo u državama s manjim brojem migranata i izbjeglica (npr. Hrvatska). Manjak pre-

voditelja migrantima i izbjeglicama stvara značajnu prepreku. Svi sudionici istraživanja istaknuli su važnost uloge jezika u provedbi projekta.

U analizi potreba sudionici su izrazili nužnost daljnjeg osposobljavanja i razvoja kompetencija stručnjaka koji rade s muškim migrantima i izbjeglicama. Mali udio sudionika je za sebe procijenilo da su adekvatno educirani i pripremljeni za rad s muškarcima za program prevencije nasilja, iako su svojim pretpostavljenima iskazali potrebu za time.

Rezultati istraživanja također su pokazali da program za osposobljavanje stručnjaka treba ciljati na razvijanje njihove svijesti u području migracija, antidiskriminacije, feminizma, patrijarhata i maskulnosti. Stručnjaci smatraju da nisu adekvatno upoznati sa sličnim konceptima te imaju želju za daljnjim osposobljavanjem. Preporučuju da se u osposobljavanju koriste interaktivni alati poput igranja uloga i studije slučaja.

Još jedna potreba koju edukacijski program treba zadovoljiti je pružanje informacija stručnjacima o državnoj i europskoj politici o migracijama, postupku azila i RUN-u. Razumljivi i lako dostupni materijali trebaju biti osigurani stručnjacima koji žele raditi na projektima za podizanje rodne osjetljivosti i prevenciji nasilja među muškim izbjeglicama. Ovo se može pružiti putem redovitih programa osposobljavanja (mrežno uz kontaktnu komponentu) i dijeljenja web-poveznica na mrežna mjesta projekta¹⁸, no program mogu nuditi i druge organizacije.

Rad sa skupinama iziskuje dobro osposobljene stručnjake koji su pripravni razumjeti grupnu dinamiku te osigurati da se svaki sudionik osjeća sigurno i zaštićeno. U analizi potreba većina je sudionika iskazala želju za daljnjim osposobljavanjem u vođenju grupe.

U raspravama s ciljnom skupinom neki značajni projekti ponuđeni su kao primjeri dobre prakse. Jedan od njih je **Men Talk**¹⁹ u Austriji, projekt koji pruža siguran prostor za intelektualnu razmjenu usmjerenu na rodnu osjetljivost i prevenciju nasilja, utemeljenu na razgovoru među izbjeglicama. Radi se o slijedu dijaloga u modulima na konceptu koji je razvila neprofitna organizacija *Alternatives to Violence* (engl. *Alternatives To Violence*) u Norveškoj. Projekt traje od 2019. godine u Grazu/Štajerskoj uz financiranje Austrijskog integracijskog fonda (OIF). Drugi primjer dobre prakse je priručnik **Boys in Care**²⁰, stvoren u okviru europskog projekta „Boys in Care – poticanje dječaka za obavljanje zanimanja u području pružanja skrbi“ (BiC) koji se provodio u Italiji. Cilj priručnika je infor-

18 <https://www.focus-on-men.eu/resources>

19 https://vmg-steiermark.at/de/men_talk

20 <https://www.boys-in-care.eu/en.html>

miranje muških i ženskih službenika koji rade s dječacima u pravilnim postupcima za pružanje podrške pri odluci dječaka na obrazovanje u zanimanjima u području pružanja skrbi. Još jedan od ciljeva je da službenici budu kadri pružiti stručno savjetovanje zasnovano na rodnoj osviještenosti. Projekt **Heroes**²¹ je inicijativa iz Njemačke koja je usredotočena na sprječavanje ubojstava zbog časti i ugnjetavanja – ključnu ulogu u projektu imaju mladi muškarci s migracijskom poviješću koji obrazuju druge mlade muškarce i dječake u postupku dekonstrukcije struktura patrijarhata i sprječavanju RUN-a u njihovoj zajednici. Projekt se provodi u nekoliko njemačkih gradova i financira ga Svjetska zaklada za djetinjstvo (engl. *World Childhood Foundation*) (HEROES, 2020).

Projekt Heroes slijedi koncept izobrazbe od strane vršnjaka, po kojemu se mladi muškarci i dječaci migrantskog porijekla osposobljavaju da sami postanu treneri u borbi protiv nasilja te da nadalje osposobljavaju ostale mladiće u intervencijskim programima putem dijaloga s uzorima (engl. *role-model approach*). Konačno, kao primjer dobre prakse spomenut je i projekt **Men Speak Out**²², koji je namijenjen poticanju muškaraca u zaustavljanju prakse ženske genitalne mutilacije (FGM) te nasilja protiv žena općenito, kao i u promicanju rodne jednakosti kroz naglasak na ljudskim pravima.

Uzimajući u obzir navedene primjere dobre prakse, zaključak je da se stručnjaci u svih šest država slažu da su najuspješniji projekti oni koji omogućavaju sigurne uvjete te potiču samoizražavanje sudionika, kao i aktivno sudjelovanje pripadnika zajednica migranata i izbjeglica u funkciji trenera, voditelja, prevoditelja, stvaratelja javnog mnijenja i sudionika.

21 <https://www.heroes-net.de/>

22 <http://menspeakout.eu/>

**Standardi
kvalitete**

3. Standardi kvalitete

Jedan od najvažnijih ciljeva projekta FOMEN je priprema trenera za rad s grupama muškaraca koji imaju iskustvo s migracijama, a najvjerojatnije i s rasizmom i nasiljem. U suradnji s trenerima, ovi muškarci trebaju pronaći načine da na konstruktivan način mentalno obrade ova iskustva, ojačaju svoje resurse i pozitivne obrasce razrješavanja sukoba kako bi, po mogućnosti, i oni mogli sudjelovati u prevenciji nasilja.

Sljedeći odjeljak predstavlja standarde kvalitete (dostupne na stranici projekta FOMEN) za rodno osjetljiv i međukulturni rad u prevenciji nasilja za osiguranje adekvatne provedbe programa. Na temelju postojećih programa dobre prakse potrebno je razviti jasne kriterije kvalitete za različite aspekte ovih edukacijskih programa:

Standardi kvalitete

Svijest o društvenom kontekstu

- Odražavanje strukture moći
- Raznolikost i svijest o različitosti kultura
- Ekonomska moć | Uzori | Vlasništvo
- Siguran prostor | Hrabar prostor

Kompetencije trenera

- Iskustvo | Refleksija
- Međukulturalne kompetencije
- Metode i svjesnost (rod i nasilje)
- Supervizija | Daljnji trening

Primjereni okvirni uvjeti

- Prijevod | Kulturna medijacija
- Nizak prag
- Infrastruktura i usluge
- Raspored

Održiva učinkovitost

- Kvalifikacije | Certifikat
- Kvaliteta vodstva | Evaluacija
- Stvaranje mreže
- Priručnik

3.1. Politička osviještenost pristupa

U općim crtama, edukacijski se program projekta FOMEN bavi s tri glavne društvene cjeline koje su obrađene multidisciplinarno i do neke razine intersekcionalno:

- rod/maskulinitet
- etnička pripadnost / migracije / rasizam / međukulturalnost
- nasilje.

U provedbi ovih programa nužno je **promišljati o strukturama moći** koje su dio navedenih područja društvenog sukoba. U rodnom sustavu koji uglavnom karakteriziraju značajne nejednakosti zbog patrijarhalne tradicije i hegemonije kulture dualizma spola i roda te heteronormativnosti, maskulinitet nasuprot femininosti uzdiže se unutar struktura moći te se muškarcima pridaje više resursa (politička moć, ekonomski kapital, status i simbolični resursi) nego ženama²³.

Međutim, bitno je istaknuti da i stjecanje statusa „pravog muškarca“ te društvene dominantnosti ima svoju cijenu (poput preuzimanja rizika, nezdravih i ponekad nasilnih životnih stilova). I dobre i loše strane muške privilegije obrađene su tijekom edukacijskog programa (Messner 2000²⁴).

Moderni etnički sustavi i rasizmi uglavnom nastaju na osnovi sjevernih (europskih) kolonijalizama protiv globalnog juga (uglavnom Afrikanaca, Arapa, Azijata i starosjedilaca / prvih nacija). Slično rodnim sustavima (a možda čak i jasnije i dosljednije), etnički rasistički sustavi stvaraju režime moći koje karakteriziraju privilegije bijelaca (kroz resurse, političku moć, socijalni status, kulturne i simboličke hegemonije) te devalvacija i diskriminacija osoba druge boje kože (siromaštvo, nemoć i slaba zastupljenost, kriminalizacija, egzotičnost, devalvacija itd.). Dok granični režimi isključuju mnoge osobe druge boje kože iz sigurnijih mjesta i mjesta s dostatnim sredstvima, sustavi kulturnih vrijednosti kontinuirano nameću „bijelu“ kulturnu baštinu drugima (Miles 1989²⁵). Edukacija mora obuhvatiti ove različite razine isključenosti, diskriminacije i privilegija, podcjenjivanja jedne skupine, a uzdizanja druge.

23 Po pitanju političke moći, upečatljiva je muška dominantnost u pozicijama moći te njihova zastupljenost općenito, kao i razlike u bogatstvu, prihodu te radnoj hijerarhiji između muškaraca i žena što se tiče ekonomskih pitanja. Po pitanju statusa i simboličkih resursa, značajni su jezik (poput korištenja muškog roda kao univerzalnog) i stereotipno pripisivanje moći muškarcima (Pimminger 2012, Bergmann et al. 2013).

24 Messner, M. (2000). *Politics of Masculinities. The Gender Lens*, Vol.3. UK: AltaMira Press

25 Miles, R. (1989). *Racism*. Routledge

Isti se principi primjenjuju na promišljanje o različitim konceptima nasilja, pogotovo u razumijevanju značaja rodno utemeljenog nasilja²⁶. Počevši s kategorizacijom koja razlikuje kolektivno nasilje, nasilje usmjereno prema samom sebi i međuljudsko nasilje (Krug i sur. 2002²⁷), potrebno je usredotočiti se na raspravu o međuovisnosti spola/roda i međuljudskog nasilja u kućnoj ili obiteljskoj sferi. Nasilje osnovano na rodu uključuje „... svako kršenje tjelesnog ili mentalnog integriteta osobe koje je povezano s rodom žrtve i počinitelja, a koje čini strukturno moćnija osoba koja iskorištava odnos moći“ (Hagemann-White 2008²⁸). Bez sumnje, jedan od najčešćih oblika rodno utemeljenog nasilja je nasilje muškaraca nad svojim partnericama – vrsta nasilja koja je usko povezana s određenim odnosom moći u kojem muškarci održavaju, ponovno uspostavljaju ili pokazuju svoju moć i dominaciju nad ženama. Edukacijski program mora obuhvatiti i prikazati ove različite koncepte nasilja.

Osim spomenutih odnosa moći treba se osvrnuti i na druge hijerarhijske strukture i isključenja: heteronormativnost i homofobija, klasne hijerarhije, društveni položaji koji ovise o životnoj dobi i/ili sposobnostima itd. Stoga **osvještavanje raznolikosti**, tj. „prepoznavanje i uvažavanje ljudi bez obzira na njihovu socijalnu, etničku pozadinu, podrijetlo, spol, seksualnu orijentaciju, vjersku pripadnost ili uvjerenje, dob, tjelesne ili mentalne sposobnosti ili druge karakteristike“,²⁹ ima ključnu ulogu u međukulturnom i dinamičnom kontekstu rada s muškim migrantima, koji uključuje raznolikosti u biografijama i sustavima vjerovanja. Da bi se omogućilo adekvatno i učinkovito provođenje programa, ove razlike treba ne samo uvažavati, već i isticati, a ako to dovodi do neugode sudionika, o njima također treba i otvoreno razgovarati.

Umjesto da se usredotoči samo na potrebe (ili još gore: deficite i nedostatke) sudionika, edukacijski program treba se temeljiti na njihovim prednostima i snalažljivosti. Cilj je osnažiti ih, što se najbolje postiže jačanjem njihove svijesti o vlastitim sposobnostima. Stoga se može primijeniti model prednosti utemeljen na metodologiji *Asset-Based Community Development* (ABCD) koji koristi snage, vještine i iskustva ljudi.³⁰ Ovaj model omogućuje cjelovitiju perspektivu o liku muškarca, pružajući sudionicima priliku da postanu partneri u preven-

26 Sljedeći odjeljak je zasnovan na Scambor, C. & Scambor, E. (2017). Gender Based Violence and the Role of Men (Nasilje na podlagi spola in vloga muških). U: Časopis za kritiko znanosti, Let. XLV, 2017, Številka 267. P.115-127.

27 Krug, Etienne G., Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi and Rafael Lozano (2002). World Report on violence and health. Geneva: World Health Organization.

28 Hagemann-White, Carol (2008): Vorwort. In Gewalt im Geschlechterverhältnis. Erkenntnisse und Konsequenzen für Politik, Wissenschaft und soziale Praxis, *Forschungsnetz Gewalt im Geschlechterverhältnis [GiG-net]* (ed.), 7 – 10. Opladen: Verlag Barbara Budrich.

29 Eine Welt der Vielfalt e.V.: Diversity – was ist das? (<https://www.ewdv-diversity.de/diversity/diversity-was-ist-das/>)

30 Cf. ABCD toolkit at: <https://naaee.org/sites/default/files/whatisassetbasedcommunitydevelopment.pdf>

ciji (seksualnog, rodno utemeljenog, homofobnog i drugog) nasilja. Nadalje, ovaj model daje muškim sudionicima priliku i prostor da prepoznaju vlastite potrebe. Također može potaknuti sudionike da postanu vođe i/ili uzori u svojoj zajednici i prenesu poruku na vjerodostojan i autentičan način.³¹ Edukacijski program trebao bi kod sudionika promicati usvajanje, pružajući im priliku da budu dio procesa i jačajući im motivaciju za sudjelovanje kroz:

- zajedničko postavljanje ciljeva
- horizontalne umjesto hijerarhijskih odnosa i demokratsko, participativno sudjelovanje
- dodjeljivanje vodećih uloga polaznicima u radionicama u svrhu njihovog osjećaja osnaživanja
- zajedničko stvaranje programa s ciljnom skupinom kako bi se poboljšala njihova identifikacija s programom i potaknula održivost programa.

Zaključno, okruženje i pristup obrazovnog programa trebali bi omogućiti što **sigurniju** atmosferu za sve sudionike. Preporučuje se uspostaviti osnovna pravila sa sudionicima kako bi se stvorio **hrabar prostor** gdje sudionici mogu bez straha razgovarati o relevantnim i emocionalno izazovnim pitanjima. Prema postulatima interakcije usmjerene na temu, „neugodne situacije i strastvene rasprave su ključne” (Cohn 1975³²) da bi se osigurala pažnja sudionika i sposobnost da se otvore.

3.2. Kompetencije trenera

Pristup zahtijeva voditelje koji su **visoko kvalificirani, politički svjesni i osjetljivi na odnose moći**. Voditelji moraju biti svjesni vlastitih uvjerenja i pristranosti i biti u mogućnosti odmaknuti se od njih i usredotočiti se na grupu i njezinu dinamiku. Moraju prakticirati nediskriminirajući pristup i izbjegavati stigmatiziranje muškaraca kao počinitelja (a istovremeno biti svjesni poveznice muškosti i nasilja). Svijest o rodu i kulturi su, dakle, presudne kvalitete za voditelja.

Kulturno podrijetlo voditelja i sudionika od presudne je važnosti, posebno kada voditelji pripadaju skupini ljudi koja uobičajeno ne doživljava rasizam ili diskriminaciju utemeljenu na etničkom ili nacionalnom pripadanju. Multietnicitet može biti prednost jer omogućuje vjerodostojno prikazivanje različitih porijekl

³¹ Kao što Howard (2014) predlaže za rad u zajednici i obrazovanju s muškarcima Afroamerikancima.. (Black Male(d): Peril and Promise in the Education of African American Males).

³² Cohn, Ruth C. (1975). Von der Psychoanalyse zur themenzentrierten Interaktion. Von der Behandlung einzelner zu einer Pädagogik für alle. Stuttgart: Klett-Cotta.

jekla, posebno s obzirom na rasizam i životno iskustvo, kao i prepoznavanje, razumijevanje i razmatranje potencijalnih tabu tema i stereotipa ciljne grupe. **Multiprofesionalni, međukulturno kompetentni i raznoliki tim** može uključivati stručnjake iz raznih područja rada (pravo, seksualnost, ravnopravnost spolova, prevencija nasilja...) i osobe koje imaju različite vještine po pitanju metoda (metode dijeljenja, intervizija itd.).

Treneri moraju imati sveobuhvatnu obuku u podučavanju o nasilju, ponajviše u vezi s rodom i maskulinošću. Moraju biti u mogućnosti pozivati se na aktualne dokumente EU i UN-a i smjernice za prevenciju³³.

Redovita **supervizija** je važna i za voditelje/trenere i za tumače / kulturne posrednike kako bi se osiguralo kontinuirano učenje i visokokvalitetna provedba programa te izbjegle pristranosti. Preporučuje se da voditelji budu voljni naučiti o pristupima koji poboljšavaju kvalitetu komunikacije u kontekstu vrlo osjetljivih tema i dinamike grupa, poput interakcije usredotočene na temu i nenasilne komunikacije.

3.3. Primjereni okvirni uvjeti

Za edukacijski program **zajedničko razumijevanje** na različitim razinama (jezik, kulturni obrasci i sustavi vjerovanja) su presudni. To se ne odnosi samo na tumače (a potencijalno i kulturne medijatore), već bi se trebalo odražavati u svim dijelovima izobrazbe (npr. aktivnostima promišljanja koje posebno i otvoreno rješavaju potencijalne nesporazume).

Pristup edukacijskom programu treba biti zasnovan na principu **niskog praga**, koji karakterizira terenski rad, jednostavan pristup lokaciji (brzo i lako dostupno i javnim prijevozom), pristupačnost (osobama s posebnim potrebama: dizala itd.) i sigurnost (mislite na ranjive skupine).

Treba pružiti sljedeće **usluge**:

- osigurati hranu i piće (uz obzir prema kulturnim preferencijama i ograničenjima).
- izvoditi program u prostoru bez ometanja izvana (neovlašten pristup stranaca, glasni zvukovi izvana itd.) i bez ometanja okoline (kada ste glasni, stvarate glazbu / pjevate, itd.).
- toaleti mogu biti osjetljiv problem: nekima su nužni toaleti za muškarce ili

33 https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/ending-gender-based-violence_en

žene, a drugima su nužni nebinarni toaleti.

- briga o djeci i povrat troška putnih karata mogu biti važni sudionicima.
- o posebnim potrebama treba se raspitati unaprijed.

Nadalje, **upravljanje vremenom** je presudan faktor jer omogućava neometano (pažnja sudionika se može smanjiti zbog previše rasprava) i ravnopravno (govor svakog sudionika treba biti vremenski ograničen) sudjelovanje. Raspored treba uskladiti sa specifičnim potrebama grupe sudionika: dovoljno vremena da se detaljno prokomentiraju aktualna pitanja, ne predugo da se ljudima s malo slobodnog vremena omogući sudjelovanje.

3.4. Održiva učinkovitost

Sudionici trebaju dobiti **potvrdu o sudjelovanju** kako bi njihovo stečeno stručno znanje moglo biti priznato. Potvrda treba obuhvaćati sadržaj i metode edukacijskog programa. Može biti poticaj za usporedbu programa sa zahtjevima tržišta rada ili ponudu dodatnih modula, primjerice u područjima treninga raznolikosti u kompanijama, antidiskriminacijskih zakona, zaštite protiv nasilja u općinama itd. Uvjerenja ili potvrde o sudjelovanju mogu također proširiti pristup tržištu rada na, primjerice, nevladine organizacije, prodaju, usluge u zdravstvu, pružanje osobnih usluga.

Uzimajući u obzir porast iskustva u provedbi programa te **povratne informacije** sudionika, edukacijski program treba biti otvoren za poboljšanja. Samim time, u okviru svakog treninga potrebno je osigurati evaluacijski upitnik koji sudionicima omogućava davanje povratnih informacija o pojedinim modulima i njihovoj primjenjivosti.

Iznimno je važno zahvatiti što veći broj zajednica migranata i izbjeglica u njihovim boravištima, domovima i susjedstvima i pokušati regrutirati aktiviste koji će uspostaviti mreže koje će omogućiti promjene u zajednicama i za zajednice.³⁴

Priručnik je nastao kako bi javnosti bila dostupna provedba edukacijskog programa, uključujući teorijsku i metodološku bazu, primijenjene metode i sadržaje te rezultate i ishode.

³⁴ Siehe zum Beispiel das Projekt Pixel: Männliche Vorbilder gegen Gewalt - <https://16days.thepixel-project.net/16-male-role-models-helping-to-stop-violence-against-women>

Intervencijski i edukacijski program

4. Intervencijski i edukacijski program

Sljedeće poglavlje daje uvod u intervencijski i edukacijski program. Sve module i alate korištene u programu razvio je tim projekta FOMEN i dostupni su na stranici projekta FOMEN.

4.1. Ciljevi i metodologija općenito

Utjecaj prevencije nije odmah očigledan, a preventivni je pristup teško provesti u kratkom vremenskom periodu i s mjerljivim metodama. Zbog ovoga, uspješnost preventivnog rada se često ne očituje u onom okruženju u kojemu su upotrijebljeni resursi, već su vidljivi u mnogostrukim sektorima rada.

Preventivan rad dijelimo na primarnu, sekundarnu i tercijarnu prevenciju. Primarne preventivne mjere koriste se sa svim skupinama ljudi, i to su obrazovne mjere, provjere zdravstvenog stanja ili kampanje podizanja svijesti. Sekundarne preventivne mjere koriste se s rizičnim grupama. Ovo se odnosi na npr. praćenje djece s malim porastom tjelesne mase ili na grupe za podršku adolescentima s roditeljima alkoholičarima. Tercijarni preventivni tretmani koriste se s ljudima ili grupama s nasilnim tendencijama. Cilj tercijarne prevencije je ograničiti posljedice nasilja i potaknuti daljnji pozitivni razvoj.

Edukacijski program projekta FOMEN bavi se temama nasilja, međuljudskih odnosa, rodne jednakosti, zakona, brige o sebi itd. te služi kao sekundarna preventivna mjera koja je namijenjena muškim sudionicima s migrantskom ili izbjegličkom pozadinom. Ciljna grupa je suočena s nekoliko faktora rizika kao što su: dugotrajna nesigurna budućnost, potencijalan nedostatak informacija o lokaciji obitelji u matičnoj državi ili stanjem u matičnoj državi (npr. rat) i/ili prisilnim raseljavanjem te povezanim nasilnim obrascima maskuliniteta ili iskustvom strukturalnog nasilja (npr. rasizam). S obzirom na to da služe kao sekundarna preventivna mjera, radionice nisu namijenjene ljudima koji imaju dokazane nasilne tendencije.

Moduli predstavljeni u priručniku razvijeni su za provedbu u radionicama, uz korištenje kulturno osjetljivih metoda, s mogućnosti prijevoda. Ponašanje voditelja mora biti temeljeno na poštovanju i uvažavanju doprinosa sudionika.

Sudionici moraju biti zaštićeni od stereotipiziranja (npr. da ih se smatra „sklonim nasilju“ na temelju njihovog kulturnog porijekla ili proživljene migracije). Potrebno je i uvažiti nesigurnosti ili zatvorenost ciljnih grupa.

Sadržaj modula sudionicima nudi, među ostalim, mogućnost za svjesno promišljanje vlastite uloge i utjecaja kao vođe/uzora unutar obitelji ili zajednice te stvara temelje za oblikovanje odnosa zajedničkog poštovanja između odraslih i djece.

Program razvija kompetencije za postupanje u situacijama u kojima dolazi do nasilja – to uključuje rano prepoznavanje situacija koje mogu postati nasilne te pronalaženje nenasilnih rješenja. Sudionici rade na samopouzdanju te prepoznavanju vlastitih osjećaja kao što su osjećaj nemoći, frustracije ili srdžbe. Program pomaže sudionicima da svjesno razmatraju vlastite reakcije i da ih bolje razumiju. Osim što im pomaže da promišljaju o sebi i o vlastitom ponašanju, rad u grupama može pomoći sudionicima da razumiju reakcije drugih ljudi i da sve više i više sukoba rješavaju kroz razgovor ili druge nenasilne metode. Verbaliziranje vlastitih osjećaja i dijeljenje vlastitih mišljenja doprinosi učenju zdravih tehnika suočavanja s nasilnim i traumatičnim iskustvima.

Prijenos znanja te dijalog korišteni su kao metode jer pomažu sudionicima da steknu svijest o poveznici između misli, osjećaja i ponašanja. Samopromišljanje i siguran/hrabar prostor za iskazivanje vlastitih misli te aktivno slušanje drugih potpomaže samosvijest, tj. razmatranje vlastitih stavova i radnji. Sadržaji zasebnih modula omogućuju razvoj korisnih strategija i nenasilnih obrazaca ponašanja u izazovnim životnim situacijama. Nadalje, prijenos znanja i dijalog o odabranim temama daju sudionicima priliku da sami odluče koliko detaljno žele raspraviti određena pitanja. Ključne informacije trebaju biti predstavljene na razumljiv način. Moduli organizirani po temi mogu ojačati postojeće resurse sudionika, umanjiti osjećaj bespomoćnosti i pomoći im da se bolje nose sa svakodnevnim životom i vlastitim odlukama.

Postupak dijaloga može se opisati kao kontinuirana razmjena stavova koja teži prema stvaranju međusobnog razumijevanja te ravnoteže među sudionicima. Ovakav oblik komunikacije karakteriziraju jednakost i poštovanje u međuljudskim odnosima. Dakle, metoda postaje simbol prevencije nasilja, budući da je nasilje iskaz nejednakog odnosa moći između žrtve i počinitelja. Jednakost znači da su promišljanja svih sudionika ravnopravna te im se obraća jednaka količina pažnje.

4.2. Moduli

Sljedeće poglavlje prikazuje osam različitih modula koje je razvio tim projekta FOMEN. Sadrže pozadinske informacije i metode te su potkrijepljeni literaturom. Svaki modul je usredotočen na temu koja je povezana s rodnom osjetljivošću i prevencijom nasilja u radu s muškim migrantima i izbjeglicama. Svi moduli prate istu strukturu: ciljevi modula, očekivani ishodi učenja, pregled modula s različitim podtemama, korisnim dodatnim informacijama i literaturom.

4.2.1. Prvi modul – „Dobrodošlica“

Cilj modula

Cilj prvog modula je stvoriti bliskost u grupi muškaraca i s voditeljima. Sudionike treba informirati o pozadini i ciljevima projekta. Također treba dogovoriti jednostavna pravila grupe o tome kako bi grupa voljela da se sastanci održavaju i kako treba strukturirati suradnju. Ovaj proces ima cilj osnažiti sudionike i pružiti im početni osjećaj zajedništva i pripadanja.

Očekivani ishodi učenja

Nakon odslušanog modula, sudionici trebaju imati sljedeće znanje i vještine:

- pregled o opsegu radionica i pozadini programa
- iskustvo grupnog rada (uloge sudionika/voditelja/prevoditelja), izražavanje očekivanja i potreba)
- samopromišljanje
- uvod u siguran i hrabar prostor.

Sadržaj

Uvod

Kako bi se stvorio osjećaj povjerenja, potrebno je upoznati sudionike s pozadinom i ciljevima programa te vrlo jasno navesti iz koje institucije dolaze treneri kako bi sudionici razlikovali ovaj program od ostalih situacija iz svakodnevnog života (npr. kontakt s tijelima vlasti, policijom). Uloga prevoditelja kao „neutralnog jezičnog posrednika“ koji prevodi cijeli sadržaj radionice treba biti jasno naznačena.

Potrebno je održati uvodni krug upoznavanja. Sudionici s grupom dijele svoja imena te osobine koje smatraju bitnima. Voditelji u ovom koraku mogu koristiti kreativne metode (npr. igra imena) kako bi olakšali postupak upoznavanja. Tijek uvodnog kruga ovisi o strukturi grupe – poznaju li se sudionici od prije ili se prvi puta međusobno sastaju.

Voditelji u prvom modulu trebaju prikupiti očekivanja sudionika za sadržaj ostatka programa, npr. Što očekuju od nadolazećih sastanaka? Postoje li određene teme koje žele raspraviti?

Hrabri i sigurni prostori

Kao i u svakom okruženju koje karakterizira rad u grupama, potrebno je uspostaviti zajednička grupna pravila koja zadovoljavaju potrebe svih sudionika. Edukacijski programi projekta FOMEN preporučuju uspostavljanje sigurnog prostora koji pomaže sudionicima da se osjećaju ugodno i zaštićeno, ali i „hrabrog prostora“ koji omogućuje učenje uz svijest o pozicijama privilegije (npr. maskulinitet) kao i razmatranje vlastite uloge u odnosima moći. Uz dobro strukturirano i pažljivo vođenje, za hrabar prostor je također potrebno poštovati dogovorena pravila ponašanja koja služe kao vodič u raspravi i zasnovana su na uljudnom ponašanju:

- „Slažemo se da se ne slažemo“ i uljudna rasprava: prihvaćaju se različita mišljenja, na uljudan način se raspravlja o porijeklu različitih pozicija sudionika.
- „Prihvatanje namjera i učinka“: namjera radnje odvojena je od njezinog učinka, otvoreno se raspravlja o slučajevima gdje je povrijeđena emocionalna dobrobit drugih.
- „Izazov po izboru“: sudionici sami odlučuju kada će se uključiti ili napustiti raspravu.
- „Poštovanje“: sudionici pokazuju poštovanje prema drugima i razmišljaju o tome kako ga pokazuju.
- „Bez napada“: sudionici se slažu da ne povrijede druge, da ne odbacuju kritike ili ponašanja kao navodne napade i da su otvoreni za kritiku. (cf. Ali 2017³⁵).

Dodatna literatura

- Ali, D. 2017. Safe Spaces and Brave Spaces. Historical Context and Recom-

35 Ali, D. (2017). Safe Spaces and Brave Spaces. Historical Context and Recommendations for Student Affairs Professionals. NASPA Policy and Practice Series, 2.

mendations for Student Affairs Professionals. NASPA Policy and Practice Series, 2.

- Stadlbauer, J. & Scambor, E. 2019. Men Talk - Leitfaden für Dialogreihen mit männlichen Asylberechtigten, subsidiär Schutzberechtigten & Drittstaatsangehörigen in der Steiermark. Graz: VMG.

4.2.2. Drugi modul – „Migracije“

Cilj modula

Cilj modula je pružiti informacije o legalnim i institucionalnim okvirima međunarodne zaštite, njihovoj primjeni u Europskoj uniji i zemljama primateljicama. Uz cilj pružanja znanja o postupku integracije te razumijevanje snova i ideja izbjeglica o pravima unutar ograničenja sustava zasnovanom na međunarodnom zakonu o zaštiti, potrebno je ozbiljno shvatiti osjećaje bespomoćnosti i nemoći koji iz njih proizlaze. Cilj modula je tako svijest o činjenici da ti osjećaji mogu snažno utjecati na akcije i reakcije pojedinca te mogu dovesti i do nasilja. Sudionike se potiče da promišljaju o tome koja iskustva nemoći i bespomoćnosti donose iz svoje životne povijesti i što im je pomoglo da se prilagode na trenutačno okruženje. Konačno, modul nudi informacije o strategijama suočavanja kako bi se kod sudionika spriječilo umanjivanje vlastitih reakcija i osjećaja.

Očekivani ishodi učenja

Nakon odslušanog modula, sudionici trebaju imati sljedeće znanje i vještine:

- definicije i terminologija o izbjeglicama i migrantima, fokus na traženje azila i međunarodni zakon o zaštiti
- njihova prava i obveze unutar državnog i lokalnog konteksta
- poznavanje lokalnih aktera, mreža i ustanova
- strategije suočavanja kod osjećaja nemoći i bespomoćnosti.

Sadržaj

Azil i međunarodna zaštita

Na temelju iskustva iz njihovog života, sudionici će u prvom dijelu modula odrediti koji je položaj pojedinca te njegov raspon za poduzimanje radnji, njegova prava i dužnosti, kao i odnos s tijelima vlasti ili drugim akterima. Modul će

započeti s aktivnošću za zagrijavanje, tijekom koje će sudionici imati priliku saznati koje su životne pozadine drugih sudionika, stvari koje ih čine drugačijim ili koje dijele iz svojih biografija. Nakon toga, rasprava o odnosu između ljudskih biografija, prilika koje imaju, osobnog identiteta i identiteta kao članova obitelji, zajednice i nacije, vodit će prema uvodu o pravnom sustavu koji određuje osnovna prava i dužnosti izbjeglica i migranata te ima značajan utjecaj na njihove životne prilike.

Potrebno je uvesti terminologiju koju akteri, tijela vlasti i tvorci javnih politika koriste za ljude s međunarodnom obiteljskom povijesti:

- izbjeglica: osoba prisiljena na bijeg iz države zbog progona (Ženevska konvencija)
- interno raseljeni: osobe prisiljene na bijeg, ali koje pri tome ne napuštaju granice vlastite države
- tražitelj azila: izbjeglica koji traži zaštitu, ali nijedna država nije do tog trenutka odredila zadovoljava li osoba definiciju izbjeglice
- migrant: osoba koja se, obično dobrovoljno, seli kako bi živjela ili radila drugdje; može, ali ne mora prijeći granice.

Ključne pravne pojmove i procedure koji se mogu odviti unutar specifičnog državnog ili lokalnog konteksta treba obrazložiti kao npr. pravne odluke, boravišna dozvola, supsidijarna zaštita, radna dozvola, socijalno osiguranje, mogućnosti edukacija/treninga/kvalifikacija, stanovanje itd.

Strategije suočavanja i mreža podrške

Budući da sudionici mogu pokazati opravdane osjećaje ljutnje i nepravde tijekom ovog modula, voditelji trebaju jasno imenovati ove osjećaje i reagirati na njih. S jedne strane, kasniji moduli o brizi o sebi i prevenciji nasilja staviti će naglasak na strategije suočavanja s osjećajima bespomoćnosti, srdžbe i nepravde. S druge strane, ako postoji zajednički osjećaj nemoći među sudionicima zbog kompliciranog sadržaja modula ili osjećaja nepravde koju teme modula pobuđuju, sastanak je potrebno završiti ohrabrujućim zaključkom. Nije dovoljno samo obrazovati sudionike o njihovim pravima i dužnostima, već je potrebno i pružiti im vodstvo i podršku.

Na primjer, ljude s međunarodnom obiteljskom poviješću koji ne barataju jezikom države primateljice ili nemaju dovoljno znanja o sustavima države često zbunjuje raznolikost usluga podrške. Često se događa da sudionici već imaju puno iskustva s različitim ustanovama bez da su potpuno svjesni s kojim su se

Kratki pregled metode #1

Metoda: „Mapiranje državnih i lokalnih aktera“

Ideja aktivnosti je započeti proces vizualiziranja državnih i lokalnih aktera (organizacije ili ustanove) s kojim sudionici imaju izravne, neizravne ili potencijalne veze. Sudionici će dobiti pregled mreža podrške te će ih se podučiti o opcijama koje imaju za traženje pomoći i savjetovanja kao muških migranata i izbjeglica. Općenito, ova metoda je usmjerena na smanjivanje složenosti postupka zbog raznolikosti ustanova, kao i na poticanje sudionika na dijeljenje vlastitih iskustava i traženje stručne pomoći kada im je potrebna.

Kao prvi korak, grupa će zajedno promisliti te navesti što više aktera na lokalnoj i državnoj razini. To će zapisati na post-it papirićima koji će zatim biti zalijepljeni na zid, flipchart ili ploču.

U drugom koraku, sudionici će papiriće poredati po sljedećim kategorijama:

- a) Izravni: organizacije ili institucije s kojima sudionici imaju izravan kontakt.
- b) Neizravni: organizacije ili institucije s kojima je netko koga znaju u kontaktu.
- c) Potencijalni: organizacije ili institucije povezane s migracijom, ali s kojima (zasad) nemaju veze.

Konačno, kada su svi post-it papirići poredani, voditelji mogu nadodati nazive ustanova koje mogu biti relevantne grupi (npr. centri za pravno savjetovanje, dobrotvorni rad, međukulturno savjetovanje, savjetovanje nakon traume, savjetovanje za muškarce, savjetovanje za djevojčice i dječake, obiteljsko savjetovanje itd.).

Izvori: Vizualno mapiranje aktera (engl. Visual actor mapping): : https://holistic-security.tacticaltech.org/media/exercises/pdfs/original/HS_Exercise_2_Explore_2-3a.pdf

namjerama i razlozima s njima susretali.

Dodatna literatura

- UNHCR. (n.d.). Emergency Handbook. Version: 1.9. Preuzeto s <https://emergency.unhcr.org/entry/55772/refugee-definition>
- UNHCR. (2011). Who is a Refugee? Session 3 Manual [UNHCR Protection Training Manual for European Border and Entry Officials]. Preuzeto s <https://www.unhcr.org/4d944c319.pdf>
- <http://jmonnet.symbiosis.org.gr/en/2020/05/30/policy-brief-european-courts-conclude-in-a-rights-safety-net-for-refugees-and-asylum-seekers/>
- <https://reimaginingmigration.org/teaching-ideas-a-mini-unit-exploring-stories-of-movement-and-migration/>

4.2.3. Treći modul – „Rod i maskulinitet“

Cilj modula

Rod je jedna od ključnih kategorija identiteta pojedinca te se ne smije ignorirati, već priznati, poticati te vrednovati. Manjak rodne perspektive tijekom postupka migracije, traženja azila te u integracijskim politikama može imati negativan utjecaj na pripadnike bilo kojeg roda. Cilj modula je razmatranje stavova o spolu/rodu, kao i kritičko promišljanje o stereotipnim stavovima prema konceptima femininosti i maskuliniteta te o tome kako oni utječu na međuljudske odnose i pridonose neravnotežama moći između žena, muškaraca i pripadnika LGBTQI+ zajednice. Modul također pruža informacije o društvenom konstruktumu spola/roda i potiče razmatranje mitova o rodu kroz iskustvene metode.

Očekivani ishodi učenja

Nakon modula, sudionici trebaju imati sljedeće znanje i vještine:

- istraživanje vlastitog razumijevanja spola/roda i maskuliniteta
- promišljanje o društvenim konstruktima maskuliniteta i prakticiranju toksične maskuliniteta
- poznavanje tehnika za nadilaženje društveno stvorenih prepreka koje se odnose na rod i maskulinitet
- znanje o LGBTQI+ terminologiji i odnosima

- svijest o prednostima rodne i spolne raznolikosti.

Sadržaj

Za razgovor o navedenim temama potrebna je visoka razina kulturne osjetljivosti. Iako mogućnost da razmatraju društvene konstrukte sudionicima može biti vrlo korisna, važno je da voditelji pokazuju obzir prema kulturnim razlikama te da se europska kultura ne promiče kao jedina „ispravna“ kultura.

Istraživanje koncepata spola/roda

Modul započinje uvođenjem razlike između pojmova „spol“ i „rod“. Pojam „spol“ dijeli ljude na muškarce, žene i interseksualce. Novorođenoj djeci je pri rođenju pripisan spol ovisno o izgledu njihovih spolnih organa. Nečiji spol uključuje fizičke karakteristike, poput reproduktivnih organa i sekundarnih spolnih karakteristika, te genetske karakteristike. Kada koristimo pojam „rod“ mislimo na obrasce ponašanja i ostale društveno određene aspekte vezane za određeni spol. Rod je promjenjiva i dinamična dimenzija koja se oblikuje za vrijeme razvoja pojedinca sukladno različitim kulturnim, religijskim, društvenim i ekonomskim značajkama.

Kako bi raspravili razliku između pojmova „rod“ i „spol“ s grupom, voditelji mogu pripremiti kratki upitnik ili kviz da prikupe prijedloge sudionika o tome koji su aspekti roda društveni konstrukti, a koji nisu. Mogu se koristiti izjave poput: „Žene rađaju“, „Muškarci su snažni“, „Žene se brinu za kućanstvo“, „Muškarci su bolje plaćeni od žena“.

Pojam „rod“ obuhvaća društvene, kulturne i političke norme, uvjete i postupke u životima žena*, muškaraca* i pripadnika drugih rodova (transrodne* i transseksualne* osobe ili interseksualne* osobe). Rodne norme imaju značajan utjecaj na naše ponašanje i očekivanja. Na primjer, raširenost tradicionalne muške uloge kao hranitelja obitelji te žena kao pružateljica skrbi odraz je tradicionalnih rodni normi i očekivanja. Pojedinci koji ne pripadaju u nijednu od ovih kategorija zbog bilo kojeg razloga su ignorirani, „korigirani“ ili potlačeni. Što su rodne norme restriktivnije, to su mogućnosti pojedinca manje. Tradicionalne rodne norme su utemeljene na dihotomnim rodni očekivanjima: muškarci moraju biti hrabri, snažni i odvažni; žene moraju biti lijepe, osjećajne i pažljive; „roza je za djevojčice i plava je za dječake“ itd.

Iako rodne norme i stereotipi oblikuju naše društvene uloge ovisno o našem spolnom/rodnom pripadanju, naši stavovi i odluke održavaju (ili mijenjaju) iste rodne norme. Rodne uloge nisu samo utemeljene u normama, već ih oblikuju i hijerarhije te nejednakosti. Spolna/rodna nejednakost može imati nekoliko

značajki, kao npr. pozicije moći na radnom mjestu češće drže muškarci, žene primaju niži prosječni prihod i mirovine itd. Zbog toga što se njihovi identiteti i pravo na jednakost svakodnevno obezvrjeđuju, navedeno može dovesti do opravdanja za nasilje prema ženama i pripadnicima drugih rodova.

LGBTQI+

Osim pojmova „spol“ i „rod“, potrebno je obrazložiti određene koncepte vezane za rodni identitet i seksualnu orijentaciju, koji također mogu dovesti do zabune. Način na koji koristimo ove termine uvelike varira ovisno o dijelu svijeta u kojemu živimo, kao i o našoj dobi, jeziku i društvenim normama zajednice kojoj pripadamo. Većina pojmova koji su ovdje opisani pripadaju kulturnom krugu zemalja zapadnog svijeta. Potrebno je prihvatiti da je naš pogled na LGBTQI+ odnose utemeljen na eurocentризmu i kulturnom relativizmu.

LGBTQI+: LGBT, kratica koja se odnosi na lezbijke (L), homoseksualce (G), bi-seksualce (B), transrodne i transseksualne osobe (T). Možda ćete vidjeti i QQIA što bi značilo Queer, Questioning, Intersex i Allies.

Pripadnici LGBTQI+ skupina diljem svijeta žrtve su zločina iz mržnje, zlostavljanja, oduzimanja slobode, kriminalizacije i diskriminacije u pitanjima zapošljavanja, obiteljskog života, zdravstvene skrbi i edukacije zbog svog roda, seksualne orijentacije, stvarnog ili pretpostavljenog rodnog identiteta. Kršenje ljudskih prava – uključujući zločine iz mržnje, zlostavljanje i kolektivno silovanje – odvija se ne samo u zemljama koje kriminaliziraju istospolne odnose ili gaje visoke razine predrasuda prema pripadnicima LGBTQ+ skupina, nego i u državama za koje se smatra da su zaštitnički orijentirane prema ljudskim pravima, kao što su zapadnoeuropske države. Pripadnici LGBTQ+ skupina često su izloženi nasilju zbog toga što se ne mogu prilagoditi društveno determiniranim rodnim ulogama. Po pitanju tradicionalnih muških i ženskih stereotipa, modul također potiče sudionike na kritičko razmatranje društveno konstruiranih homofobnih i transfobnih stereotipa. Koristeći navedene metode, međusobni dijalog te samopromišljanje, sljedeće ključne poruke moraju biti istaknute:

- Diskriminacija osobe zbog njezine seksualne orijentacije predstavlja kršenje ljudskih prava.
- Raspravljanje o homofobiji u zajednici može izazvati kulturne norme, ali može stvoriti mirnije i prihvatljivije okruženje.
- Osoba može biti homoseksualna, trans i nebinarna i musliman. Vjera i seksualna orijentacija se međusobno ne isključuju.
- Na spolnu raznolikost se treba gledati kao na progresivnu vrijednost.

Kratki pregled metode #2

Metoda: „Rodna šetnja“

Cilj metode je raspraviti društvene kodove i stereotipe o rodu na temelju osobnih preferencija sudionika (što vole raditi, a što ne vole raditi). Takve nam refleksije omogućuju da razgovaramo o tome kako rod ograničava osobne izbore, ukuse i iskustva. Rasprava može dovesti i do razmatranja mogućih posljedica za ljude koji krše ta pravila i koji se stoga smatraju društveno neprihvatljivima.

Voditelji sudionicima pojašnjavaju sljedeća pravila: kada kažu „Hodaj!“, sudionici moraju hodati po prostoru što brže mogu, ali bez da se sudaraju s drugima. Kada kažu „Stani!“, sudionici moraju stati jedni ispred drugih u parovima.

Kada su svi u parovima, sudionici će dobiti rečenicu o kojoj mogu raspravljati s osobom u paru ukupno dvije minute. Nakon što vrijeme istekne, sudionici trebaju ponovno početi hodati te stati kako bi im se dala sljedeća rečenica.

Rečenice za korištenje:

- Nešto tipično za moj rod što volim raditi.
- Nešto tipično za moj rod što ne volim raditi.
- Nešto netipično za moj rod što volim raditi.
- Nešto netipično za moj rod što bih volio moći raditi bez predrasuda.

Nakon što su sve izjave raspravljene, sudionici se vraćaju u grupu te ih zajednički razmatraju.

Izvori: Amnesty International: Making Rights a Reality. Gender Awareness Workshops. <https://www.amnesty.org/download/Documents/ACT770352004ENGLISH.PDF>

Raznolikosti maskuliniteti

Maskulinitet je često opisana kao unutarnja srž koja čini muškarce muškarcima i razlikuje ih od žena: to je skup fizičkih, psiholoških i društvenih karakteristika. Međutim, maskulinitet također uključuje skup vjerovanja i ponašanja koje muškarci prihvaćaju kako bi se uklopili u rodne norme koje su dominantne u određenom kontekstu i vremenskom razdoblju. Maskulinitet stoga nije nešto što je inherentno i što muškarci posjeduju, nego je to nešto što oni rade. Muškarci osjećaju snažan društveni pritisak da obrane svoje pripadanje određenom konceptu maskuliniteta. Mogu razviti osobine toksične maskuliniteta koje su štetne za društvo, uglavnom za žene i djecu, ali i za muškarce. „Cijenu“ tradicionalne i toksične maskuliniteta (npr. zdravstveni problemi, riskantan životni stil, nasilje), ali i društvene privilegije muškaraca (radno mjesto, prihod itd.) treba uzeti u obzir. Međutim, svaki muškarac nema jednaki udio privilegija. Iako neki muškarci imaju korist od nejednakih odnosa moći, za druge je „cijena“ tradicionalne maskuliniteta skuplja. Na primjer, kada mogu ili ne mogu ispuniti norme maskuliniteta, ili zbog društvenih odnosa moći i nejednakosti kao što su rasizam, klasicizam i ableizam.

Zadnji dio modula je usredotočen na rizike i „cijenu“ izvođenja toksične maskuliniteta te nudi alternativne perspektive na maskulinitet koje nose razne prednosti.

Na primjer, karakteristične osobine toksične maskuliniteta su sljedeće:

- potiskivanje emocija
- promicanje heteroseksualnosti kao nepromjenjive norme i pokazivanje homofobnih osobina
- biti nasilan, ljut ili agresivan
- biti dominantan u ponašanju prema ženama i prekidati ih u razgovoru (namećanje vlastitog mišljenja bez pitanja)
- biti seksualno agresivan prema ženama
- vidjeti emocije kao znak slabosti.

Učinke ovakvog ponašanja treba raspraviti s grupom, zajedno s njegovim posljedicama, npr. potiskivanje i negacija emocija - izražavanjem samo ljutnje muškarci su spriječeni da dođu u kontakt sa svojim osjećajima, što može utjecati na njihov odnos s partnericama i djecom.

Kako se možemo osloboditi toksične maskuliniteta? Sudionici trebaju sami ponuditi ideje i rješenja. Potencijalni odgovori: dopustite si da osjećate ono što osjećate. Razgovarajte o svojim osjećajima. Budite uzor svojim sinovima i zajednici (*Kako*

možete biti uzori u svojim zajednicama?). Naučite svoje sinove da pokazuju svoje osjećaje..

Dodatna literatura

- From Work with Men and Boys to Changes of Social Norms and Reduction of Inequities in Gender Relations: A Conceptual Shift in Prevention of Violence against Women and Girls, Rachel Jewkes, Michael Flood, James Lang, The Lancet, 2015.
- Engaging Men through Accountable Practice, International Rescue Committee, 2013.
- Gender Equity and Diversity Module Five: Engaging Men and Boys for Gender Equality, CARE, 2013.
- Lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) refugees and asylum seekers: ICAR navigation guide De Jong A (ICAR, 2003). Nudi detaljne informacije o legislativi Ujedinjenog Kraljevstva.
- Iz projekta Rainbow http://www.rainbowproject.eu/material/it/sticks_and_stones.html

4.2.4. Četvrti modul – „Društvene i intimne veze“

Cilj modula

Cilj modula je proučavanje raznolikosti društvenih i intimnih veza i razmatranje vrijednosti i normi na kojima su one zasnovane u grupnom kontekstu. Metode trebaju izazvati društveno konstruirane uloge i očekivanja te potaknuti sudionike na „gledanje van okvira“. Potrebno je razjasniti da je svakoj osobi nešto drugo bitno u vezi/partnerstvu te da zajedničke vrijednosti treba uspostaviti u dogovoru s partnerom/partnericom. Cilj modula je podizanje svijesti o kulturnim praksama u seksualnim vezama i u ponašanju prema ženama (ili muškarcima), te poticanje sudionika na pažljivo i aktivno promišljanje o vlastitom seksualnom zdravlju i onom njihovih partnera. Stvaranjem atmosfere sigurnih prostora te osnaživanjem sudionika na otvaranje o seksualnoj intimnosti smanjuje se stigma povezana sa seksualnošću, zdravstvenim i obiteljskim uslugama. Nadalje, potiče (buduće) očeve među sudionicima na aktivno sudjelovanje u odgoju djece.

Očekivani ishodi učenja

Nakon modula, sudionici trebaju imati sljedeće znanje i vještine:

- Sposobnost razlikovanja društvenih normi/očekivanja i rodnog samoodređenja.
- Znanje o spolno prenosivim bolestima. Spolni odgoj i zdravstvene usluge.
- Znanje o tome kako se s poštovanjem odnositi prema ženama u partnerstvu i izvan njega.
- Razumijevanje pristanka i njegovih pravnih posljedica u Europi ako se ne slijedi.
- Razumijevanje zakona o zaštiti djeteta.
- Razumijevanje discipliniranja djece bez nasilja.
- Vještine kako postupati s djecom kroz rad na empatiji.
- Pregled i razumijevanje seksualnih prava u Europskoj uniji.

Sadržaj

Seksualnost i seksualna intimnost su u nekim kulturama osjetljive teme, zbog čega je potrebno obvezati se da će informacije koje sudionici podijele ostati privatne.

Seksualnost/intimnost

Modul počinje zajedničkom razmjenom mišljenja (engl. brainstorming) kako bi se prikupili koncepti i ideje o seksualnosti od sudionika. Iako doprinosi mogu biti različiti, seksualnost je uglavnom pogrešno shvaćeni koncept koji je potrebno precizno objasniti. Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) definira seksualnost na idući način: Seksualnost je „...središnji aspekt čovjekovog postojanja tijekom života, a uključuje seksualne aktivnosti, rodne identitete i uloge, seksualnu orijentaciju, eroticizam, zadovoljstvo, intimnost i reprodukciju. Seksualnost se ostvaruje i izražava putem misli, fantazija, želja, vjerovanja, stavova, vrijednosti, ponašanja, običaja i veza. Iako seksualnost može uključivati sve od ovih dimenzija, postoje uvjeti u kojima se neke od njih ne doživljavaju ni izražavaju. Seksualnost je pod utjecajem interakcije bioloških, psiholoških, socijalnih, ekonomskih, političkih, kulturnih, zakonskih, povijesnih, religioznih i duhovnih čimbenika. Eksplicitna i implicitna pravila koja nameće društvo, a koja su definira spolom, dobi, ekonomskim statusom i drugim čimbenicima, utječu na čovjekovu seksualnost.“³⁶

36 https://www.who.int/health-topics/sexual-health#tab=tab_2

Seksualnost može imati različita značenja za ljude u različitim razdobljima života te postoje razlike po pitanju roda, dobi, kulture i seksualne orijentacije. Priroda čovjekove seksualnosti nastala je kao rezultat kombinacije bioloških i kulturnih čimbenika i mijenja se tijekom vremena. Socijalno je konstruirana zbog čega postoje velike razlike između kultura, etničkih grupa itd. Kada ljudi vide pojam „seksualnost“, često pomisle na spolni odnos ili druge seksualne aktivnosti. Seksualnost je puno više od toga. Važan je dio osobnog identiteta. Uključuje misli, osjećaje, ponašanja tipična za muškarce, odnosno žene, kao i veze koje uključuju seksualnu intimnost. Seksualnost je jedan od ključnih koncepta ljudskog postojanja.

Veze

Ljudi su socijalna bića. Ovisimo o socijalnim interakcijama i vezama. Postoji mnogo različitih načina kako se možemo ponašati u prijateljstvima, partnerstvima ili bilo kojoj vrsti veza.

Voditelji trebaju potaknuti grupu na razmišljanje o uvjerenjima vezanim za socijalne i intimne veze te kako možemo poboljšati njihovu kvalitetu za našu dobrobit. Moguće je sudionike podijeliti u dvije grupe – jedna grupa treba odabrati deset najvažnijih značajki društvenog odnosa (prijateljstva), a druga deset najvažnijih značajki intimnog odnosa.

Druga mogućnost je aktivnost u kojoj voditelji na glas čitaju izjave na koje sudionici trebaju odgovoriti s jednim od tri odgovora („Slažem se“, „Ne slažem se“ ili „Ne znam“). Izjave trebaju sadržavati rodne stereotipe koji se odnose na intimne odnose, npr. Muškarac bi trebao imati posljednju riječ o odlukama u svome domu, Žena je odgovorna za kontracepciju i prevenciju trudnoće, Nikada ne bih imao gej prijatelja, Trebao bih otvoreno pričati s partnericom o seksualnom zdravlju (prevenciji spolno prenosivih infekcija i bolesti). Kako bi se srž problema potanko proučila, nakon svake izjave treba slijediti rasprava. Nakon rasprave, voditelji sudionike potiču da promijene vlastito mišljenje ili da uvjere svoje kolege da promijene njihova.

Preporučuje se obraćanje pažnje na dvije bitne teme, ako ih sudionici nisu spomenuli tijekom radionice:

- Mit o djevičanstvu
- Moć seksualnog samoodređenja

Kratki pregled metode #3

Metoda: „Krugovi seksualnosti“

Aktivnosti sudionicima omogućavaju da razgovaraju o seksualnosti iz vlastitih gledišta. Okuplja razne teme vezane za seksualnost i služi kao praktičan pregled koji omogućava promišljanje o značenju seksualnosti i o vlastitim uvjerenjima o seksualnosti. Metoda počinje zajedničkom razmjenom mišljenja (engl. *brainstorming*) gdje sudionici prikupljaju sve riječi povezane sa seksualnosti kojih se mogu prisjetiti. Svaki sudionik može napisati ili nacrtati svoje doprinose. Nakon toga voditelji crtaju pet krugova na podu, flipchartu ili ploči. Sve povezano s ljudskom seksualnošću može se kategorizirati u jedan ili više krugova.

5 krugova:

- Intimnost: osjećaj emocionalne bliskosti s drugom osobom i prihvaćanje obostrane bliskosti. Intiman odnos s drugom osobom predstavlja osjećaj bliskosti, upoznatosti i obično privrženog ili ljubavnog osobnog odnosa s drugom osobom ili skupinom.
- Seksualni identitet: razumijevanje sebe kao osobe u smislu seksualnosti, uključujući osjećaj da je osoba muškarac ili žena, kulturalno utvrđene rodne uloge i seksualne orijentacije. Seksualna orijentacija odnosi se na primarnu naklonjenost ljudima suprotnog spola (heteroseksualnost), istog spola (homoseksualnost) ili oba spola (biseksualnost).
- Senzualnost: osjećaj zadovoljstva vlastitim tijelom i tijelima drugih osoba, naročito tijelima seksualnih partnera. Senzualnost također omogućuje uživanje u zadovoljstvu koje naše tijelo može pružiti nama i drugima. Osjećaj fizičke bliskosti s drugom osobom.
- Spolno zdravlje i reprodukcija: sposobnost razmnožavanja, ponašanje i stav koji spolni odnos čine zdravim i ugodnim. To između ostalog uključuje informacije o razmnožavanju, spolnom odnosu i različitim seksualnim aktivnostima, kontracepciji, seksualnom izražavanju i reproduktivnoj spolnoj anatomiji.
- Spolna moć nad drugima: korištenje seksa ili seksualnosti u svrhu utjecanja, manipulacije ili kontroliranja drugih ljudi kao što su zavođenje, flert, uznemiravanje, spolno zlostavljanje ili silovanje.

Sudionici grupe zatim trebaju postaviti papiriće s riječima i/ili crtežima u pripadajuće krugove na podu ili ploči.

Bitna informacija: sudionicima je potrebno naznačiti da se zadnji krug (spolna moć nad drugima) odnosi na oblik nasilja (seksualno nasilje) i ne shvaća se kao dio definicije seksualnosti. Voditelji krug mogu nacrtati u drugoj boji ili ga staviti na odvojeni flipchart. Sudionici mogu razmotriti sljedeća pitanja u manjim grupama po četiri do pet osoba:

- *S kojim se krugovima povezuje najviše riječi? Zašto?*
- *Je li uobičajeno da se riječ „seksualnost“ povezuje samo s određenim krugovima, dok druge ignoriramo?*
- *Koji se od pet krugova seksualnosti vama čini najpoznatijim? Koji vam je najmanje poznat? Što mislite, zašto je to tako?*
- *Postoje li određeni krugovi o kojima vam je više ili manje ugodno razgovarati? Što mislite, o kojima se od njih najviše šuti i najteže je pričati? Zašto?*
- *Možete li zamisliti da o njima razgovarate sa svojom djecom? Sa svojim roditeljima? Sa svojim vršnjacima?*

Nakon definiranja i razmatranja seksualnosti, sljedeća pitanja se mogu usmjeriti na pitanja društvenih konstrukata i aspekata moći u sprezi sa seksualnosti: *Kako je seksualnost povezana s moći? Tko određuje odgovorno ponašanje? Što seksualna prava znače u vašem kontekstu? Često se spominje argument da naša kultura, religija ili društvo neće tolerirati otvoreni razgovor o seksualnosti. To je snažan argument. Je li valjan? Što možemo učiniti da to promijenimo?*

Izvori:

- <https://advocatesforyouth.org/>
- Alat organizacije Amnesty:
- <https://www.amnesty.org/download/Documents/ACT770352004ENGLISH.PDF>

Neki sudionici mogu već biti u vezama ili čak imati vlastitu obitelj. Neki sudionici možda žele postati očevi. Govoreći općenito, mnogo muškaraca želi izgraditi dublju povezanost sa svojom djecom i imati aktivniju ulogu u njihovim životima. Pitanje je kako to mogu postići ako društvo promiče tradicionalne rodne uloge muškarca kao hranitelja obitelji i žena kao pružateljica skrbi. Stoga, modul omogućuje sudionicima promišljanje i stvaranje modela angažiranog očinstva.

Dodatna literatura

- Sexual health training course for interpreters, Briddon D et al (Newcastle Interpreting Service, Newcastle PCT, 2005) Student handbook, training pack and teaching materials on sexual health. Available from www.newcastlepct.nhs.uk
- Exploring ethnicity and sexual health. A qualitative study of the sexual attitudes and lifestyles of five ethnic minority communities in Camden and Islington Elam G et al (National Centre for Social Research, 1999) A qualitative study looking at sexual attitudes and behaviours among Jamaican, Black African and South Asian people living in North London. Dostupno na www.natcen.ac.uk
- Elam G and Fenton K, 'Researching sensitive issues and ethnicity: lessons from sexual health', Ethnicity and Health, vol 8, no 1 (2003), 15–27. Dostupno na www.tandf.co.uk
- Faith, values and sex and relationships education Blake S and Katrak Z (PSHE and citizenship spotlight series, Sex Education Forum, National Children's Bureau, 2002)
- <https://www.care.org>
- <https://advocatesforyouth.org/>

4.2.5. Peti modul – „Briga o sebi“

Cilj modula

Iskustva nemoći i bespomoćnosti treba shvatiti ozbiljno. Cilj modula je stvaranje svijesti o utjecaju koji ovi osjećaji mogu imati na ponašanja, te o njihovom potencijalu da dovedu do nasilja. Sudionici trebaju razmisliti o iskustvima nemoći i bespomoćnosti koja donose iz svoje životne povijesti i što im je pomoglo da se s njima suoče. Nadalje, voditelji trebaju podučiti o reakcijama

i psihičkim poteškoćama koje ljudi mogu doživjeti nakon traumatičnih iskustava. Razumijevanje da to mogu biti normalne reakcije na teške događaje trebalo bi pružiti olakšanje onima koji su s njima suočeni. Također, cilj je razmijeniti informacije o strategijama suočavanja nakon traumatskih iskustava kako ljudi ne bi zanemarili vlastite reakcije. Očekivanja o rodnim ulogama proučavaju se kroz kontrast između tradicionalne toksične maskuliniteta i stvarne (dostižne) maskuliniteta (brižna maskulinitet).

Očekivani ishodi

Nakon modula, sudionici trebaju imati sljedeće znanje i vještine:

- suočavanje s preprekama, teretima i traumatskim iskustvima
- strategije i resursi za brigu o sebi
- znanje o pitanjima mentalnog zdravlja
- prednosti brižne maskuliniteta.

Sadržaj

NEMOJTE duboko ulaziti u situacije koje su sudionici doživjeli. Priče i rasprave trebaju biti površne kako bi se spriječilo da sudionici ponovno proživljavaju osjećaje koje su doživjeli. Može doći do fizičkih ili psihičkih reakcija. Potaknite sudionike da kažu DOSTA ako im to postane previše za podnijeti.

Brižna maskulinitet

Biti muškarac u našem društvu ne znači samo imati i pokazati muško tijelo, već i zauzeti određeno mjesto kao muškarac. Ponekad to može značiti da se muškarci ograđuju od stvari koje su povezane sa ženama (npr. obavljanje kućanskih poslova, guranje dječjih kolica ili čak briga o sebi). Biti muško – što to znači? Biti neranjiv? Biti neustrašiv, samopouzdan i hrabar čovjek? Ta i slična očekivanja pred muškarce postavljaju visoku ljestvicu – ponekad nedostižno visoku. Neispunjavanje ovih očekivanja može dovesti do nesigurnosti te rijetko tko o tome govori. Umjesto toga, mnogi muškarci potvrđuju svoju muževnost sebi i drugima – ponekad preuzimajući rizike kojima bi mogli ugroziti vlastiti život. Za muškarce to može postati opasno ako se takvo potvrđivanje postiže nasiljem.

Muškarci se od rane dobi suočavaju s prisilama i očekivanjima prema kojima ne smiju biti „slabići“ ili „kukavice“ te da pravi muškarci ne smiju plakati, već uvijek moraju biti muškarčine i mačo. Prvi korak modula je prikupiti nazive svih osjećaja koje sudionici mogu imenovati. Zatim trebaju navesti sva ograničenja

koja koče „pravog muškarca“ u njegovom ponašanju. Sljedeći korak je prikazati kako se u svakodnevnom životu velik dio osjećaja ne primjećuje i čak zanemaruje, što vodi do njihovog iskazivanja u obliku ljutnje ili srdžbe. Ovako se sudionicima prikazuje da se većinu muškaraca uči da moraju zaboraviti određene osjećaje, potiskivati ih ili ih se sramiti. Posebno je bitno istaknuti kako muškarci moraju potpuno potisnuti osjećaje bespomoćnosti ili nemoći zbog tradicionalnih koncepata maskuliniteta.

Suzdržanost i strah od procjenjivanja, pokazivanja i življenja vlastitih potreba vrlo su visoki, posebno pred zahtjevima tradicionalnih koncepata maskuliniteta, kao što istraživanja pokazuju. Pritisak da se prilagode određenim slikama tradicionalne maskuliniteta može dovesti do nedostatka socijalnih vještina u ophođenju sa sobom i drugima. To se vidi, na primjer, u nemogućnosti stvaranja trajnih prijateljstava i odnosa, nepriznavanja potrebe za pomoći niti traženje iste, življenja života prema vlastitim željama i još mnogo toga. Umjesto toga, u dječaćkim/muškim skupinama pokazuje se bahatost i izbjegavajuće ponašanje. Brižna maskulinitet muškarcima stvara mogućnosti za produblјivanje bliskih odnosa s drugima te doprinosi zdravijem i brižnijem društvu. To zauzvrat ima pozitivne učinke na muškarce, kao i na postojeći rodni poredak i rodnu ravnopravnost.

Briga o sebi i bespomoćnost

Nemoć i bespomoćnost su nešto što možemo iskusiti kada se suočavamo sa situacijama u kojima ne možemo pronaći rješenja za svoje probleme, kada iskusimo stvari koje nam nisu poznate, kada se ne možemo obraniti ili zaštititi, ili kad ne znamo što učiniti.

Prvo što treba naglasiti jest da se ljudi obično mogu prilagoditi situacijama (otpornost). Nakon iskustava straha, boli ili tuge, nakon nekog vremena reakcije popuste ili prođu.

Nakon kratkog uvoda u to kakav utjecaj teški i traumatski događaji mogu imati na fizičko i mentalno zdravlje, sudionici mogu podijeliti vlastita opažanja o načinima na koji reagiraju ljudi koji prolaze kroz osjećaje bespomoćnosti i nemoći.

Modul je prije svega usredotočen na strategije i tehnike koje su sudionici razvili za suočavanje s ovakvim situacijama. Stoga, sudionike se potiče da podijele

Kratki pregled metode #4

Metoda: „Klavir brige o sebi“

Metoda cilja na poticanje sudionika na prihvaćanje raznolikosti strategija za suočavanje s osjećajima. Podiže svijest o važnosti brige o sebi i pažljivog postupanja sa sobom. Sudionici promišljaju o svojem mentalnom stanju i dijele strategije za održavanje dobrog mentalnog zdravlja.

Svaki sudionik dobiva papir s isprintanim crnim i bijelim tipkama klavira.

Sudionike se traži da promisle o sljedećim pitanjima:

- *Što radite kako biste se nosili s osjećajima stresa, bespomoćnosti i nemoći?*
- *Što Vam pomaže u suočavanju s preprekama u profesionalnom životu?*
- *Što Vam daje energiju i pomaže Vam da se bolje osjećate?*

Neka sudionici zapišu svoje strategije za brigu o sebi na bijele tipke klavira. Kada je svaki sudionik ispunio tipke, skupite papire i poredajte ih u obliku dugačkog klavira.

Kad god se sudionici osjećaju izmoreno ili bespomoćno, mogu „promijeniti glazbu“ na svojem klaviru. Ne moraju uvijek stisnuti iste tipke, nego mogu naučiti o novim strategijama brige o sebi od svojih kolega ili ih otkriti sami.

Pitanja za daljnje promišljanje:

- *Što primjećujete kada pogledate u klavir?*
- *Jeste li naučili neke nove strategije? Jesu li Vam neke poznate?*
- *Kao suradnici, kako se možete međusobno podupirati kada se osjećate tužno, bespomoćno ili ste loše volje?*

Izvori: Stadlbauer, J. & Scambor, E. (2019) Men Talk - Leitfaden für Dialogreihen mit männlichen Asylberechtigten, subsidiär Schutzberechtigten & Drittstaatsangehörigen in der Steiermark. Graz: VMG.

svoje znanje i poboljšaju tuđe pristupe suočavanju.

Dodatna literatura

- Huber, M. (2003): Trauma und die Folgen, Teil 1, Junfermann., sowie Dies.: Wege der Traumabehandlung, Teil 2.
- Preitler, B. (2016): An ihrer Seite sein. Psychosoziale Betreuung von traumatisierten Flüchtlingen, StudienVerlag.
- Stadlbauer, J. & Scambor, E. (2019) Men Talk - Leitfaden für Dialogreihen mit männlichen Asylberechtigten, subsidiär Schutzberechtigten & Drittstaatsangehörigen in der Steiermark. Graz: VMG.
- Zito, D./ Martin, E. (2016): Umgang mit traumatisierten Flüchtlingen. Ein Leitfaden für Fachkräfte und Ehrenamtliche, BELTZ Juventa.

4.2.6. Šesti modul – „Nasilje“

Cilj modula

Povećana usmjerenost na nasilje i njegove štetne posljedice može podići razinu svijesti o činjenici da je nasilje društveni problem, kao i doprinijeti smanjenju srama oko nasilja te njegovog statusa tabu teme. Cilj modula je sudionicima pružiti znanje o pokazateljima nasilja. Kako određujemo nasilje i kako ga možemo prepoznati? Također, modul treba započeti dijalog o različitim oblicima nasilja, ali i načinima da razmotrimo temu nasilja. Nadalje, modul je usredotočen na rodno utemeljeno nasilje te pozadine, stavove i posljedice RUN-a.

Očekivani ishodi učenja

Nakon modula, sudionici trebaju imati sljedeće znanje i vještine:

- razumijevanje nasilja i prepoznavanje različitih oblika nasilja, njihovih karakteristika i međuzavisnih koncepata
- razumijevanje temelja i pojavnosti rodno utemeljenog nasilja (RUN) te prisilne kontrole
- prepoznavanje posljedica nasilja za žrtve i počinitelje

- razumijevanje korištenja nasilja kao kaznenog djela i povezanih pravnih okvira.

Sadržaj

Značajke nasilja

Nasilje podrazumijeva dominaciju, „vladanje“ nad drugima. Nasilje je proces koji ima snažan, supresivan ili destruktivan utjecaj. Postoje dvije strane koncepta nasilja: čin nasilja ili struktura nasilja u jednu ruku, te iskustvo nasilja ili odupiranje nasilju u drugu ruku. Iskustvo nasilja je većinski iskustvo bespomoćnosti, čija je glavna značajka gubitak sposobnosti djelovanja.

Nasilni čini i strukture nasilja su međusobno povezani. Nasilje među ljudima povezano je s društvenim hijerarhijama, na primjer između odraslih i djece, muškaraca i žena, ljudi koji se uklapaju u kalupe rodni očekivanja i onih koji se u njih ne uklapaju. Nadalje, odnosi moći su uvijek povezani s kontekstom – između dvoje ljudi, izjava „ti krumpiru“ se može shvatiti kao uvredljiva, no ona to nije na društvenoj razini.

Mnogi faktori olakšavaju ili suzbijaju nasilje, uključujući društveno ili kulturalno dopuštanje ili kažnjavanje određenih oblika nasilja, status djece u društvu, obiteljski teret zbog stresa ili manjka resursa, te razni drugi faktori. Spolni i rodni stereotipi su također bitne značajke.

Kako bi se sažele značajke nasilja, predlaže se kategorizacija različitih oblika nasilja. Razlikujemo ih pet:

- fizičko nasilje
- psihološko nasilje i emocionalno zlostavljanje
- ekonomsko zlostavljanje
- seksualno i reproduktivno nasilje
- strukturalno nasilje.

Rodno utemeljeno nasilje

Sudionike također treba upoznati s konceptom rodno utemeljenog nasilja (RUN). Voditelji mogu prikazati osnovne podatke o učestalosti, koji pokazuju da su žrtve nasilja u partnerskim odnosima (posebice teškog nasilja) u velikoj

Kratki pregled metode #5

Metoda: „Razumijevanje pojma nasilja”

Sudionici uče prepoznati nasilje u njegovim različitim oblicima. Prepoznavanje i identificiranje nasilja ključan je korak u prevenciji nasilja. Rodno utemeljeno nasilje se eksplicitno spominje kroz primjere. Sudionici razmatraju vlastite predodžbe i iskustva s nasiljem.

Metoda započinje kratkim uvodom u pojam nasilja i njegove različite definicije, npr. Namjerna upotreba fizičke sile ili nadmoći (stvarna upotreba ili prijetnja) nad sobom, drugom osobom, grupom ljudi ili zajednicom ljudi koja rezultira ili ima veliku vjerojatnost da će rezultirati ozljedom, smrću, psihičkom ozljedom, fizičkom ili mentalnom nerazvijenosti ili uskraćivanjem resursa (definicija nasilja Svjetske zdravstvene organizacije, vlastiti prijevod).

U sljedećem koraku koriste se vinjete s opisom slučaja koje ukratko opisuju scene nasilnog ponašanja, no s različitim razinama legitimiteta. Svaka vinjeta treba biti zapisana na zasebnom flipchart papiru.

Voditelji čitaju opis slučaja te sudionici trebaju podići crveni karton (značenje: nelegitimno, neprihvatljivo, ilegalno nasilno ponašanje) ili zeleni karton (legitimno, prihvatljivo korištenje nasilja). Nakon svakog slučaja, voditelji odabiru dvoje sudionika da objasne zašto su podigli crveni ili zeleni karton. Voditelji trebaju pojasniti značajke nasilnog ponašanja u svakoj opisanoj situaciji.

Moguće vinjete s opisom slučaja:

- *Dva boksača se bore u ringu.* Rasprava: boks kao društveno prihvaćena norma, pridržavanje pravila, dobrovoljnost sudjelovanja u toj situaciji; tradicionalne slike grubosti i snage muškaraca.
- *Muškarac ljutito prijeti drugom muškarcu: „Slomit ću ti kosti ako me ne prestaneš vrijeđati!”* Rasprava: krug nasilja i eskalacija; veza između ljutnje i emocija; prijetnja fizičkim nasiljem kao kazneno djelo u EU-u; nenasilne alternative u navedenoj situaciji.

- *Policajac ustrjeljuje osumnjičenog provalnika koji bježi.* Rasprava: zakonita upotreba nasilja; legitimna upotreba oružja; državni autoritet kao društvena norma; mogućnost nesporazuma; mogućnost diskriminacije manjina kao strukturno nasilje.
- *Majka ošamari sina jer je došao doma s lošom ocjenom.* Rasprava: slučaj fizičkog nasilja u obitelji; nezakonitost fizičkog kažnjavanja djece u EU-u; krivo usmjerena agresivnost majke prema sinu može biti posljedica viktimizacije majke od strane oca.
- *Sin oca naziva „šupkom“ tijekom svađe, a otac ga zatim gurne i sin pada na pod.* Rasprava: slučaj fizičkog nasilja u obitelji; drskost sina i roditeljsko nasilje; ponašanje sina je psihološko/emotivno, otac kao odrasla osoba ima veću odgovornost za prekid nasilja; nezakonito je fizički kažnjavati djecu; roditeljske vještine za disciplinu djece bez upotrebe nasilja.
- *Mladić fotografira prijateljicu koja spava na kauču na zabavi i zbog toga joj podiže haljinu iznad struka.* Rasprava: seksualno nasilje kao kazneno djelo; kršenje privatnosti; izrabljivanje slabijih.
- *Suprug prisiljava suprugu na seks.* Rasprava: seksualno nasilje; silovanje je uvijek kazneno djelo, uključujući i u braku

Izvori: Stadlbauer, J. & Scambor, E. (2019) Men Talk - Leitfaden für Dialogreihen mit männlichen Asylberechtigten, subsidiär Schutzberechtigten & Drittstaatsangehörigen in der Steiermark. Graz: VMG.

mjeri žene – to znači da je RUN rodno specifičan fenomen. Podaci o učestalosti također mogu prikazivati viktimizaciju muškaraca i žena, s detaljima o fizičkom i seksualnom nasilju. Potrebno je istaknuti da se RUN može odviti u različitim društvenim kontekstima, no da je uglavnom povezano s intimnim partnerima te obiteljskim kontekstom.

Temelji RUN-a se nalaze u prevladavajućim rodnim odnosima određenog društva. Stavovi i gledišta pojedinaca odražavaju rodne odnose. Kako bi se strukturalni temelji RUN-a preispitali, voditelj može ponuditi nekoliko tipičnih izjava vezanih za rod, poput „Muškarac mora prvi prići ženi, a ne obrnuto“ ili „Ako supruga voli svog muža, podnositi će njegovo loše ponašanje prema njoj“. Sudionici zatim daju svoja mišljenja.

Voditelji mogu ponuditi popis pokazatelja i posljedica, uključujući fizičke, društvene, psihičke, ponašajne te financijske, kako bi se sudionicima olakšalo prepoznavanje RUN-a u njihovim zajednicama i obiteljskim kontekstima..

Pravni okvir RUN-a

Konačno, voditelji mogu ponuditi pregled pravnog okvira rodno utemeljenog nasilja. Ovo uključuje jednakost među partnerima u pravima i odgovornostima, jednaku odgovornost prema djeci, pravo na samostalne profesionalne i financijske odluke, posjedovanje osobnog vlasništva i odlučivanje o njemu, održavanje odnosa s kolegama, prijateljima, rođacima i članovima obitelji izvan partnerstva.

Nadalje, potrebno je razjasniti pravne procedure u slučaju RUN-a, uključujući policijsko postupanje i procedure kaznenog prava, razne povezane službe, kazne i alternative (savjetovanje i terapija). Ovo je posebno potrebno razjasniti za zemlju primateljicu, ali osnovni EU stavovi se trebaju napomenuti kao dio temelja zakonodavstva država primateljica.

Dodatna literatura

- Ajduković, D., Ajduković, M., Cesar, S., Kamenov, Ž., Löw, A. & Sušac, N. (2010) *Prevenција nasilja u mladenačkim vezama /Prevention of violence in adolescent relationships/*. Zagreb: SPA.
- Jusupović, D., Žižak, A., Ajduković, D., Kraljević, R., Ajduković, M. & Vrban, I. (2010) *Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji /Psychosocial treatment of perpetrators of family violence/*. Zagreb: SPA.
- Stadlbauer, J. & Scambor, E. (2019) *Men Talk - Leitfaden für Dialogreihen*

mit männlichen Asylberechtigten, subsidiär Schutzberechtigten & Drittstaatsangehörigen in der Steiermark. Graz: VMG.

4.2.7. Sedmi modul – „Prevenција nasilja“

Cilj modula

Cilj sedmog modula je podučiti sudionike o prevenciji nasilja, pogotovo u veza-
ma, čak i u situacijama kada dolazi do srdžbe ili stresa. Proučavajući iskustva u
kojima su osjetili srdžbu (i druge emocije) te zbog toga (skoro) postali nasilni,
sudionici će naučiti identificirati srdžbu što je prije moguće te razumjeti kako
ona utječe te ograničava naše mentalne i fizičke funkcije. Korištenje nasilja je
uvijek odluka, čak i kada smo pod stresom ili srditi. Sudionici će međusobno
podijeliti i razmotriti različite strategije za izbjegavanje korištenja nasilja, kao
što je umirivanje misli i tijela (npr. kroz duboko disanje), povlačenje iz situacije
(time-out) ili nenasilno komuniciranje vlastitih osjećaja i potreba.

Očekivani ishodi učenja

Nakon modula, sudionici trebaju imati sljedeće znanje i vještine:

- samosvijest, promišljanje u situacijama kada su srditi i prepoznavanje
različitih znakova srdžbe
- korištenje strategija nenasilnog postupanja i smirivanja tijela i misli, kons-
truktivno izražavanje osjećaja i potreba te povlačenje iz situacije po potrebi
- znanje o srdžbi kao ljudske emocije te njezinog mentalnog i fizičkog utje-
caja
- svijest da je nasilje odabir.

Sadržaj

Tijelo i misli

Modul je usredotočen na mentalna i fizička iskustva pojedinca. Omogućuje
stvaranje prostora za raspravu o osobnim pitanjima i služi kao primjer i tehnika
kako se smiriti u situacijama srdžbe ili stresa. Voditelji mogu započeti s aktiv-
nostima u koje je uključena metoda smirivanja uznemirujućih misli i tijela (npr.
„umirujuće ritmičko disanje“). Aktivacija sustava unutarnjeg mira olakšavaju
mentalno i fiziološko stanje koje potiče društveno ponašanje, brižnost i dijel-

jenje te stoga i razvoj etike brige o sebi i drugima, aspekta koji je slabije razvijen ili nedovoljno podučavan dio prakse hegemonске maskuliności.

Iskustvo srdžbe

Srdžba je obrambeni mehanizam koji se razvijao u našim precima tijekom milijuna godina, a namjena mu je da nas zaštiti od opasnosti. Ona je odgovor na situacije koje percipiramo kao prijetnju ili koje nas sprječavaju da dođemo do vlastitih ciljeva. Nadalje, srdžbu osjećamo kada svjedočimo nekoj nepravdi, kada ne možemo postići naše ciljeve, kada nam se čini da nas drugi žele povrijediti ili osramotiti. Osjećanje srdžbe uglavnom nije naš odabir – to je kemijska reakcija koju pokreće naš mozak kako bi nas zaštitio u situacijama koje u nama izazivaju nesigurnost.

Situacije koje percipiramo kao prijeteće i koje u nama izazivaju srdžbu ovise o našim ranim životnim iskustvima – zato je dobro moći raspoznati situacije na koje je naš sustav za suzbijanje prijetnji posebno osjetljiv. Oni koji su već jednom iskusili nasilje ili slične traumatske situacije (poput nepravde ili diskriminacije) mogu biti osjetljiviji te je stoga lakše razljutiti se. Ponekad su ove prijetnje fizičke, ponekad su povezane s društvenim situacijama („Ne sviđam mu se“) ili sa statusom („Pokušava me ocrniti“) i povezane sa sukobima s drugim ljudima. Često se svode na prepreke koje nas sprječavaju da postignemo ciljeve ili utječu na naša očekivanja od drugih ljudi, što uzrokuje frustraciju.

Sudionike se potiče na proučavanje iskustva srdžbe u situacijama kada su se osjećali pod prijetnjom ili frustrirano. Voditelji i treneri postavljaju pitanja koja sudionike mogu navesti na promišljanje o utjecajima srdžbe na naše tijelo, pažnju, promišljanje i odlučivanje, maštu, motivaciju i ponašanje.

Cilj je istaknuti načine na koje srdžba reorganizira naše misli, otežava povezivanje s drugim ljudima, razumijevanje njihovih potreba, slušanje drugih i sve pojednostavljuje na odnos crnog i bijelog, prijatelja i neprijatelja.

Tijekom modula voditelji trebaju istaknuti da mentalni aspekti srdžbe (pažnja, promišljanje, mašta) uglavnom uključuju proces negativnog unutarnjeg dijaloga ili zahuktavanja (pridavanje negativnih karakteristika osobama koje su uključene u situaciju, prisjećanje na druga negativna iskustva s njima te zanemarivanje pozitivnih itd.). Mentalne aspekte srdžbe pogoršavaju fizičke reakcije, što konačno vodi do motivacije za nasilje i završava nasilnim činovima.

Dodatna literatura

- Gilbert, Paul (2009). The Compassion Mind. London: Robinson.
- Kolts, Russel (2011). The Compassionate Mind Approach to Managing Your Anger: Using Compassion Focused Therapy. London: Robinson.
- King, Andrew (2017). Engaging men's responses to family violence. Australia: Groupwork Solutions.
- "Take a time-out!" from the Respect Phonenumber. Dostupno na: <https://respectphonenumber.org.uk/wp-content/uploads/2020/02/Respect-Phonenumber-Take-a-time-out-leaflet-2020.pdf>

Kratki pregled metode #6

Metoda: „Boca Coca Cole“

Metoda uvodi razliku između osjećaja srdžbe i nasilja kao postupka koji odabiremo u određenoj situaciji. Proučavaju se načini za izbjegavanje nasilja čak i kad smo srditi, tehnike smirivanja uma i tijela i povlačenje iz situacije (engl. time out) po potrebi.

Voditelji uzimaju novu, neotvorenu bocu Coca Cole. Protresu je nekoliko puta ispred grupe. Odmah nakon zamole jednog od sudionika da ju otvori. Sudionik će najvjerojatnije odbiti jer ne želi da se Coca Cola razlije posvuda.

Uvedite metaforu protresene boce Coca Cole, gdje je pjena simbol za srdžbu, a otvaranje čepa iskazivanje srdžbe koje stvara nered koji drugi ljudi moraju „počistiti“. Metafora pokušava istaknuti činjenicu da, iako je srdžba urođena ljudska emocija s evolucijskom svrhom (kao što pokazuje „paukov“ dijagram iz metode „Upoznavanje srdžbe“), dopuštanje da naša srdžba rezultira nasiljem ili zlostavljanjem odabir je koji uvijek trebamo izbjegavati.

Prikažite srdžbu kao pjenu na vrhu boce koja se prelije ako je boca otvorena. Crna tekućina ispod čepa predstavlja mješavinu ostalih osjećaja koje je često teško odrediti i izraziti (npr. strah, bespomoćnost, nemoć, stres, povrijeđeni osjećaji, frustracija, anksioznost, bezvrijednost, tuga, usamljenost, odbačenost, traumatiziranost).

U drugom dijelu se raspravlja o strategijama koje „ojačavaju poklopac“ i omogućavaju „smirivanje pjene“. Od sudionika se traži da se prisjete situacija u kojima su bili vrlo srditi, ali su uspjeli spriječiti nasilnu reakciju, smiriti misli i tijelo, ublažiti srdžbu i/ili ju iskazati na konstruktivan način, te možda i razriješiti mogući sukob. Sve strategije se prikupljaju te se mogu razvrstati pod kategorije: „umirivanje tijela“, „umirivanje misli“, „postupanje na nenasilan način“.

Ideja povlačenja iz situacije ili time-outa se uvodi kao krajnja mjera za izbjegavanje nasilja. Boca Coca Cole se može ponovno protresti kako bi nastala pjena. Zatim, voditelji trebaju odmah spustiti bocu na pod ili ju staviti na stol kako bi se pjena spustila. Metafora se koristi kako bi se sudionicima pojasnila mogućnost povlačenja iz „potresene“ situacije dok se ne umire, kako bi izbjegli uzvraćanje nasiljem i ozljeđivanje drugoga (prolijevanje Coca Cole posvuda). Kada smo ponovno mirni (nema pjene – nema srdžbe) vraćamo

se situaciji / osobi / partneru i dijelimo sadržaj „crne tekućine“ (tj. pojašnjavamo im što nas je rasrdilo i zašto, osjećaje koji čine temelj naše srdžbe, pokušavamo razumjeti osjećaje druge osobe te pronaći rješenje mogućeg sukoba).

Za simboliku je moguće ponovno uzeti bocu Coca Cole – sada bez pjene – te ju uliti u dvije ili više čaša te podijeliti s (nekim) sudionicima.

Potrebno je grupi naznačiti da se metoda povlačenja iz situacije ne može iskoristiti kako bi se izbjegao sukob, nego samo kako bi se izbjeglo nasilje.

Izvori:

Adapted from: King, Andrew (2017). Engaging men's responses to family violence. Australia: Groupwork Solutions.

“Take a time-out!” from the Respect Phonenumber. Dostupno na: <https://respectphonenumber.org.uk/wp-content/uploads/2020/02/Respect-Phonenumber-Take-a-time-out-leaflet-2020.pdf>

4.2.8. Osmi modul – „Zaključak“

Cilj modula

Sudionici imaju zadnju priliku za dijeljenje iskustava s radionice i prisjećanje o sadržaju. Slušaju dojmove drugih sudionika („što je njima bilo bitno i što je meni bilo bitno“). Modul je usredotočen na razvijanje perspektiva za budućnost.

Očekivani ishodi učenja

Nakon modula, sudionici trebaju imati sljedeće znanje i vještine:

- samopromišljanje o programu
- svijest o budućim planovima.

Sadržaj

Pregled sadržaja programa

Ovaj modul sudionicima daje zadnju priliku da postave pitanja o sadržajima radionica. Potiče ih se da se prisjete sadržaja programa te ponude pristupe kojima planiraju prenijeti novostečeno znanje. Sudionici mogu zajednički promisliti kako će nastaviti svoje obrazovanje (npr. redovito okupljanje na rodno osjetljivim sastancima, ostajanje u kontaktu sa sudionicima kroz neformalna druženja, planiranje radionica/seminara za članove vlastite zajednice ili obitelji itd.).

Potvrde

Sudionici dobivaju potvrdu o sudjelovanju tako da njihovo stečeno znanje može biti priznato. Ove potvrde trebaju navesti sadržaje edukacijskog programa.

Dodatna literatura

- Stadlbauer, J. & Scambor, E. (2019) Men Talk - Leitfaden für Dialogreihen mit männlichen Asylberechtigten, subsidiär Schutzberechtigten & Drittstaatsangehörigen in der Steiermark. Graz: VMG

Zaključak i prijedlozi za provedbu

5. Zaključak i prijedlozi za provedbu

Pridržavajući se standarda kvalitete, intervencijski i edukacijski program predstavljen u priručniku nudi mogućnost dopiranja do muških migranata i izbjeglica i otvaranje prostora za kritičko promišljanje maskuliniteta, identiteta, biografija i vlastitog i tuđeg ponašanja. Zadnje poglavlje priručnika služi kao komplementarni pregled provedbe radionica te razmatra iskustva i lekcije naučene iz provedbe programa projekta FOMEN od početka provedbe do sada.

5.1. Održivost

Stvaranje mreža

Kao što je navedeno u *Standardima kvalitete*, uspostavljanje mreže surađivanja omogućava održivost programa. U većini slučajeva migranti i izbjeglice surađuju s lokalnim organizacijama. Dakle, voditelji trebaju biti u bliskom kontaktu s lokalnim uslugama. Dobra komunikacija s umreženim partnerima (npr. osoblje u sudionikovom smještaju) bitna je za organizaciju provedbe programa: zbog bliskog odnosa sa sudionicima oni mogu utjecati na njihovu motivaciju za redovito prisustvovanje sastancima.

Program je usmjeren na fleksibilno odgovaranje na mnoge potrebe koje se mogu prepoznati tijekom radionica. Stoga je mapiranje i suradnja s ključnim akterima važna stavka u pripremanju i vođenju aktivnosti (npr. pravni i regulatorni okviri, aktivnosti za podršku i društveno integriranje mladih, podrška za žrtve i tretmani za počinitelje, ustanove za skrb o djeci, savjeti i regulacije za ublaživanje epidemijskog rizika, pitanja vezana za LGBTQI+ skupine itd.). Poznavanje osnovnih pravnih okvira, uključujući zajedničke principe nevladinih udruga, ustanova i službi, kao i stručni treneri u određenim tematskim područjima, može biti korisno.

Razgovor i savjetovanje, briga o sebi i supervizija

Za osiguravanje održivosti programa, jedna od potrebnih mjera opreza je planiranje rasprava o osjećajima i reakcijama među voditeljima i prevoditeljima kako

bi se smanjio rizik od negativnih psiholoških posljedica zbog osjećaja mentalnog tereta ili bespomoćnosti. Ovo je jedan od mnogih razloga zašto edukacijski program trebaju provoditi barem dva voditelja uz prikladan broj prevoditelja. Ostale bitne mjere za održavanje zanimanja i volje prema poslu su osiguravanje prostora za raspravu o različitim aspektima posla, prihvaćanje podrške tijekom procesa vođenja radionica te povratne informacije za vlastiti razvoj.

Iako je sadržaj jednog od modula programa razvoj strategija za brigu o sebi, voditelji i prevoditelji moraju biti odgovorni sami prema sebi te zauzeti preventivni stav što se tiče osjećaja izmorenosti i posredne traume. Ovo znači obraćanje pozornosti na vlastite osjećaje i potrebe (u vidu brige o sebi), prepoznavanje prvih znakova sagorijevanja te postavljanja granica. Rad s ljudima koji su iskusili ili trenutačno prolaze kroz teške situacije može taknuti naše bolne točke, kao npr. iskustva s nasiljem koje još nismo mentalno obradili. Normalno je da se naše rane mogu otvoriti. Profesionalno je zbrinuti ih i tražiti pomoć.

Za prevenciju osjećaja sagorijevanja ili stvaranja pristranosti potrebno je provoditi redovitu superviziju osoblja koje je uključeno u program. Nadalje, to je ključna mjera za održavanje visoke kvalitete provedbe te omogućavanja kontinuiranog učenja.

5.2. Treneri i voditelji

Stavovi prema i promišljanje o nasilju

Osim brige o sebi, središnju ulogu u radu sa sudionicima na prevenciji nasilja ima razumijevanje vlastitih misli i stavova u sprezi s nasiljem. Potrebno je da treneri koriste pristup utemeljen na promišljanju o vlastitim iskustvima i stavovima kako bi mogli usmjeravati dijalog i grupne rasprave. Nije moguće ostati ravnodušan/ravnodušna kada se vode rasprave o nasilju. Osviještenost o vlastitim potrebama je temelj za otvoreni razgovor s drugima. Voditeljima koji imaju osobno iskustvo s nasiljem rad može postati težak, no u isto vrijeme njihovo iskustvo može biti dragocjeno. Svaka osoba ima odgovornost dobro procijeniti i odrediti vlastita ograničenja u ovakvim situacijama. Ako se voditelji još uvijek nisu suočili s vlastitim stavovima prema nasilju i iskustvima s nasiljem, postoji mogućnost od nepromišljenih reakcija tijekom provedbe modula, što može uzrokovati nervozu i sumnje kod sudionika.

Antirasistička perspektiva

Nadalje, s obzirom na to da su muški migranti i izbjeglice često suočeni s dvostrukom stigmatizacijom, voditelji trebaju slijediti antirasističke standarde. Budući da se muški migranti i izbjeglice često stigmatiziraju kao počinitelji nasilja, što uzrokuje društvene i profesionalne predrasude, ovo je ključan dio provedbe. Kako bi se spriječilo umnažanje predrasuda prema „muškarcu izbjeglici“ i osigurao učinkovit pristup prema ciljanoj grupi, voditelji trebaju:

- koristiti nediskriminatorni pristup i izbjeći stigmatiziranje muškaraca kao počinitelja
- biti educirani o međukulturnoj raznolikosti, specifično onoj ciljane grupe
- biti sposobni razumjeti društveno konstruirane koncepte o muškim migrantima i izbjeglicama i kako se suočiti s njima na prikladan način
- biti u mogućnosti prepoznati pristrane i rasističke društvene strukture koje utječu na živote muških migranata i izbjeglica
- biti u mogućnosti razumjeti koncept „predrasuda protiv muslimana“ prema izbjeglicama i migrantima
- biti u mogućnosti razmotriti koncept rasno utemeljenih odnosa moći između voditelja i muških migranata/izbjeglica i njegovog utjecaja
- nadalje, biti u mogućnosti shvatiti kako pokušaj integracije u sustav u kojemu su suočeni sa strukturalnim rasizmom i diskriminacijom utječe na mentalno zdravlje i ponašanje ciljane grupe.

Iz ovoga se izvodi da kulturni posrednici trebaju biti uključeni ako voditelji ne dijele kulturnu ili etničku pozadinu ciljane grupe. Isto se odnosi i na jezičnu pozadinu. Ako voditelji ne govore barem jedan od jezika ciljane grupe, prevoditelji trebaju biti uključeni u proces te pripremljeni za provedbu te ciljeve radionica prije početka rada.

Razumno je očekivati da se osoblje uključeno u program sastoji od mješovitih i multiprofesionalnih timova (npr. po pitanju roda/spola, jezične sposobnosti, stručnosti za prevenciju RUN-a itd.). Raznoliki članovi tima omogućavaju da se raznoliki sudionici radionica identificiraju s voditeljima koji imaju slična životna iskustva, pozadine ili jezične sposobnosti. Raznoliki tim može uključiti stručnjake u određenom području (pravo, seksualnost, rodna jednakost itd.) i ljude s različitim vještinama u pogledu metoda i pristupa.

5.3. Moderiranje i vođenje

Glavni zadatak voditelja grupe je osigurati da se na sastanku obrađuju predviđene teme. Voditelji trebaju nadahnuti i motivirati sudionike, usredotočiti se na njihove dobre strane i sposobnosti, prepoznati i pokušati razriješiti moguće grupne sukobe što je prije moguće, kao i prepoznati i priznati mišljenja individualnih sudionika i smisliti pitanja kojima mogu uključiti ostatak grupe (*Što ostali misle o tome?*).

Davanje pozitivnih povratnih informacija

Voditelji ne smiju pokušavati „pobijediti“ u raspravi s drugim sudionicima. Trebaju iskazati pozitivan stav prema otvorenosti drugih sudionika te razmjeni mišljenja. Ovo uključuje iskreno zanimanje za misli i iskustva članova grupe. Kako bi se stvorila atmosfera povjerenja, potrebno je davati pozitivne povratne informacije o sramotnim ili tabu temama. Ovo podrazumijeva, na primjer, verbalne pohvale za otvorenost i hrabrost sudionika koji iskazuju mišljenja s kojima se ne slažemo ili su neugodnog sadržaja (npr. *Hvala što si s nama podijelio ovo, što ostali misle o tome?*). Pozitivne povratne informacije potiču dijalog, daju inspiraciju i motivaciju i stvaraju atmosferu koja potiče učenje i razvoj.

Biti uzor

Voditelji su uzori za dijalog i suradnju. Dakle, bitno je da voditelji aktivno rade na komunikaciji i suradnji. To podrazumijeva jednaku podjelu odgovornosti i zadataka među voditeljima, posebice po pitanju prijenosa znanja i vođenja grupe.

S obzirom na to da trebaju služiti kao uzori, voditelji moraju poticati rodnu jednakost. Suradnja među voditeljima mora biti zasnovana na ravnopravnoj komunikaciji, zbog čega je prednost ako u vođenju grupe sudjeluju pripadnici različitih rodova. Rodna pripadnost voditelja svakako utječe na grupni proces. Ovo je primjenjivo i na druge faktore kao što su dob, izgled, etnička pripadnost, stil odijevanja i roditeljsko iskustvo.

Na osjećaje voditelja ponekad utječu određeni komentari sudionika. Pokušaji sakrivanja vlastitih osjećaja često nisu uspješni i mogu doprinijeti osjećaju neautentičnosti voditelja, što zatim uzrokuje nesigurnost u sudionicima. Gru-

pno okruženje radionica stvara mogućnost za otvoreno promišljanje vlastitih reakcija, dok god se te reakcije iznose na miran, uljudan, neosuđujući način (*Primijetila sam da me uzrujava to što misliš da se žena mora udati za muškarca koji ju je silovao, zbog toga što se mogu poistovjetiti sa ženom u takvom položaju. U isto vrijeme, mislim da je dobro što si iznio takvo razmišljanje jer to omogućuje raspravu s ostalim sudionicima*).

Poticanje dijaloga

Još jedan od zadataka voditelja je poticati dijaloge u kojima sudionici jedni drugima mogu iskazati potporu. Bitno je na početku radionica razjasniti ulogu voditelja, kao i oblike rasprave koji se potiču. Ovo može razjasniti netočna očekivanja, npr. da će voditelji davati savjete ili u raspravi iznositi vlastita mišljenja. Od početka sudionici trebaju biti svjesni da održavanje rasprave ili davanje rješenja na određena pitanja nije odgovornost pojedinca – na primjer, ne moraju započeti pričati čim nastupi tišina u grupi. Svi sudionici imaju jednaku odgovornost u osiguravanju uspjeha grupnih sastanaka.

Uvod u novu temu daje mogućnosti da se rasprave teme kojih se prisjete sudionici ili relevantna pitanja iz medija ili lokalnog društvenog okruženja. Voditelji moraju napraviti vlastitu procjenu o tome koliko je vremena primjereno ostaviti za ovakve rasprave. Što se više informacija dijeli u uvodnom dijelu, to ima manje vremena za tematske dijaloge, koji bi ipak trebali zauzimati većinu vremena.

Kontinuitet i stručnost

Jedan od voditelja treba biti prisutan u svim sastancima kako bi se osigurao grupni kontinuitet, dok se drugi voditelj ili gost mogu izmjenjivati (na primjer, gostovanja stručnjaka o određenoj temi pri provedbi određenog tematskog modula). Idealno je da prevoditelj(ica), kao osoba koja se bavi dijalogom, prijenosom informacija i moderacijom, bude prisutan/prisutna na svim sastancima.

Osobne priče

Sudionici cijene kada voditelji dijele stvari iz svog života. Na početku je bolje da voditelji otkrivaju što manje – samo kada je njihova uloga kao voditelja jasna sudionicima, mogu otkriti nešto više o sebi. Naravno, dijeljenje osobnih detalja nije obavezno te svaka osoba treba odlučiti sama za sebe želi li otkriti nešto privatno. U svakom slučaju, potrebno je obratiti pozornost na protok vremena kada se dijele osobni detalji. Sudionici uvijek trebaju biti u fokusu radionica.

Kako zaustaviti smetnje i nositi se s njima

Svi imamo različite razine tolerancije na situacije u kojima dolazi do ometanja rasprave, kada ljudi pričaju u isto vrijeme, kada remete tijek radionice ili kada monopoliziraju vrijeme u raspravi. Ponekad se događa da je jedan od voditelja stroži u regulaciji dijaloga. U ovakvim slučajevima, za daljnji tijek u suradnji voditelja dobro je da razmotre svoje obaveze i kako se nositi s ovakvim situacijama ubuduće. Moguće je dogovoriti se da jedan voditelj češće preusmjerava tijek dijaloga, a drugi češće zauzima pasivniju ulogu.

Šutnja

Tišina u grupi zna biti izazovna. Nošenje s tišinom postaje sve lakše što je više modula odrađeno. Ako voditelj prekida tišinu čim ona nastupi, može se stvoriti grupna dinamika gdje sudionici stalno očekuju da voditelj počne govoriti. Jednako kao što sudionici trebaju naučiti prikladne oblike za rasprave i dijalog, voditelji se trebaju vježbati na šutnju.

Izmjenjivanje ozbiljnih i neozbiljnih trenutaka

Humor kao komponenta dijaloga pomaže ljudima u regulaciji vlastitih osjećaja. Ako određeni sudionici konstantno daju humoristične izjave, može ih se zamoliti da se potrudite biti ozbiljniji. U isto vrijeme, sudionike koji rijetko koriste humor može se nagraditi osmijehom kada je raspoloženje opušteno. Prihvatanje sudionika onakvih kakvih jesu je proces kroz koji voditelji moraju stalno prolaziti. Potrebno je imati određenu stručnost u vođenju grupnih rasprava i pouzdanost u znanje o uspostavljenim smjernicama, kako bi ih se tu i tamo moglo prekršiti.

Aktualne teme i pitanja

Voditelji se trebaju educirati o aktualnim temama i pitanjima i uključiti ih u rasprave. Voditeljevo pozadinsko znanje može potaknuti sudionike na češće iznošenje vlastitih mišljenja te dati im osjećaj da su pozitivno vrednovani.

Nošenje s negativnim rezultatima traženja azila i deportacijama

Potencijalne deportacije sudionika usred programa značajan su izazov. Ako se ovo dogodi, grupa će vjerojatno imati potrebu to raspraviti. Mogućnost za dijalog mora uvijek biti ponuđena, s obzirom na to da grupno okruženje može biti pozitivno iskustvo za sudionike. Negativni rezultati traženja azila ne smiju biti razlog za isključenje sudionika iz programa. Zbog ovoga je potrebno imati dobre odnose s umreženim partnerima koji mogu biti u položaju podržati sudionike grupe prilikom traženja azila.

5.4. Prijevod i kulturno posredništvo

Zajednički jezik

Za uspjeh grupnih radionica potrebno je da svi sudionici mogu razgovarati na zajedničkom jeziku. Moguće je da neće svi dolaziti iz iste države. Zbog toga je potrebno osigurati da prije prvog sastanka sudionici razumiju jezik na kojemu će se radionica održati ili na koji će se prevoditi.

Komunikacija između voditelja i prevoditelja

Ako voditeljima jezik kojim sudionici govore nije materinji jezik, moraju imati ili dovoljne jezične vještine za vođenje dijaloga ili se koristiti uslugama prevoditelja. Manjak jezičnih vještina voditelja ne smije biti prepreka u komunikaciji između voditelja i prevoditelja. Ako voditelji razumiju materinji jezik sudionika, tada usluge prevoditelja nisu potrebne. Sastanci se također mogu odvijati na engleskom ili bilo kojem drugom zajedničkom jeziku koji razumiju svi sudionici.

Idealno je ako isti prevoditelj može biti prisutan tijekom svih modula. Bitno je uspostaviti odnos utemeljen na povjerenju između voditelja i prevoditelja, kao i dobro se pripremiti na situacije koje se mogu odvijati tijekom sastanaka (npr. konflikti u ulogama, nesuglasice, posttraumatske reakcije).

Standardi u prevođenju verbalne komunikacije / pisanog teksta

Razvijeni su sljedeći standardi za prevođenje verbalne komunikacije / pisanog teksta tijekom edukacijskih programa:

- Prevoditelj je dobro osposobljen i kvalificiran za rad.
- Prevoditelj koji radi s migrantima i izbjeglicama ne smije biti nečiji prijatelj, roditelj, tajnica, psiholog ili socijalni radnik. Ne smije doći do kontakta između sudionika i prevoditelja izvan konteksta radionice.
- Prevoditelj je posrednik u komunikaciji (omogućuje međusobno razumijevanje), kulturni posrednik (omogućuje stvaranja povezanosti među trenerima i sudionicima) i stručnjak (ugovorom obavezan na povjerljivost).
- Posao prevoditelja je prevesti sve što je rečeno te time ispuniti ulogu „neutralnog jezičnog posrednika“ (nije „odvjetnik“ sudionika). To je preventivna mjera za sprječavanje uplitanja sudionika u proces prevođenja, npr. kroz zamolbe da određene stvari ne budu prevedene ili traženje savjeta ili mišljenja prevoditelja. Čak i ponovljene fraze ili rečenice moraju biti prevedene onako

kako su izgovorene.

- Voditelji snose odgovornost za upoznavanje grupe s ulogom prevoditelja. Komunikacija se vodi s voditeljem, no prevoditelj omogućuje međusobno razumijevanje i interakciju. Voditelji su odgovorni i za održavanje dobrog odnosa sa sudionicima. Ovo treba biti naznačeno na početku radionica, no može se ponoviti s vremena na vrijeme.
- Voditelji i prevoditelji trebaju imati odnos međusobnog povjerenja, dobre suradnje, usklađeni sustav vrijednosti, razumijevanje svojih uloga i metoda rada, usklađene ciljeve i međukulturne kompetencije.

5.5. Okvir i provedba

U nastavku slijede preporuke projektnog tima za pripremanje i organizaciju programa.

Sudionici: Veličina grupe, dob i odnosi

Grupa ne smije prijeći 20 sudionika. Ovaj broj je idealan za grupno promišljanje i daje svakom sudioniku dovoljno vremena za davanje povratnih informacija o zadacima/pojedinačnim vježbama.

Varijacija u dobi sudionika može biti pozitivan čimbenik, no također može biti dobro da su sudionici slične dobi. Potrebno je s oprezom pristupiti vođenju grupa s velikim dobnim razlikama zbog mogućnosti stvaranja dobne hijerarhije – iskustveno je poznato da stariji ljudi i njihova mišljenja često nadglasaju mlađe ljude, koji mogu biti obeshrabreni od sudjelovanja u takvim situacijama.

Sudionici koji su obiteljski povezani mogu predstavljati izazov. Na primjer, pitanje je koliko će braća ili otac i sin moći ili htjeti raspraviti teme kao što su „nasilje protiv djece“ ili „seksualnost“ ako su u istoj grupi. U grupama otac – sin često se dogodi da sin ne sudjeluje. Ovo također može uvesti smetnje za druge sudionike. Kako bi se ovo izbjeglo, članovi obitelji mogu biti stavljeni u različite grupe. U isto vrijeme, rasprave o različitim temama s bliskim rođacima sudionicima može biti korisno i vrijedno iskustvo. Voditelji trebaju razmotriti sve navedene faktore prije no što program započne.

Vremenski okvir i ostale dužnosti

Ako radionica potraje duže od dva sata, potrebno je uključiti jednu pauzu od 20 do 30 minuta. Preporuča se da svi moduli imaju jednako trajanje. Pauze daju

dobru priliku za socijalizaciju.

Bitno je da se svi sastanci odvijaju u isto vrijeme, i po mogućnosti, na istoj lokaciji. Radionice se ne bi trebale kositi s drugim aktivnostima (npr. jezični tečajevi, radno vrijeme, briga za djecu itd.). U isto vrijeme, potrebno je da se za vrijeme uvodne rasprave razjasni koji se od sudionika treba pobrinuti za djecu tijekom provedbe modula kako bi se mogle organizirati prikladne usluge.

Lokacija i sadržaji

Potrebno je osigurati sobu koja je dovoljno velika za stolice postavljene u krug. Nadalje, mora biti dovoljno prostora za flipchart ploče, kretanje (vježbe) i stol s hranom/pićem. Potrebe za tehničkom podrškom treba razmotriti na vrijeme. Radionice trebaju stvoriti prisnu atmosferu (imajte na umu: prozirni zidovi, prozori; tanki zidovi i vrata) – sudionici se ne smiju osjećati kao da ih netko nadzire.

Idealna je lokacija bez prepreka, koja nudi laki pristup sobi za sastanke, sanitarnom čvoru, garderobi i recepciji, slobodan pristup (platformom) liftu, te osigurava osnovne sigurnosne uvjete (npr. osigurane cijevi i kablovi). Sobu za sastanke bez prepreka karakterizira jednostavan i jasan dizajn, stolovi kojima se lako može pristupiti u kolicima, dovoljan prostor za kolica, dovoljna širina prolaza, dobra akustika. Izbjegavajte stolove i pultove za stajanje.

Lokacija gdje se održavaju radionice trebala bi biti u blizini smještaja sudionika. Ako ovo nije moguće, predlaže se osiguravanje povrata putnih troškova sudionicima.

Priprema za radionicu

Voditelji trebaju stići na lokaciju prije početka grupnog sastanka kako bi sudionicima osigurali prikladan doček. Osiguravanje dovoljno vremena za doček omogućuje sudionicima da se upoznaju i popiju kavu ili čaj dok čekaju da se svi sudionici okupe.

Pripreme uključuju:

- pripremanje ispisanih flipchart papira – mogu biti pripremljene prije početka provedbe programa ili s prevoditeljem prije svakog modula
- pripremanje praznih flipchart papira, kemijskih olovaka, popisa zadataka, ljepljive trake
- stavljanje stolica u krug
- pripremanje čaja, kave, soka, vode, po mogućnosti voća, orašastih plodova

i kutija s keksima (dobra je ideja imenovati ponuđenu hranu na materinjem jeziku sudionika, uključujući informacije o sastojcima)

- opremu koja je potrebna za pojedine module i aktivnosti.

Također se predlaže pripremanje popisa lokalnih kontakata (centri za savjetovanje s uslugama prevoditelja itd.) koji se mogu podijeliti sudionicima po potrebi ili zapisani na flipchart.

Provedba radionica

Predlaže se da se poštuju sljedeći standardi:

- Jezik koji je lako razumjeti, sporo pričanje.
- Pouzdan raspored (najava i održavanje pauza).
- Obraćanje pažnje na razumljivost modula i na sudjelovanje (voditelji trebaju pitati sudionike je li sadržaj razumljiv i prate li ga svi s lakoćom; moraju ostaviti dovoljno vremena za pitanja i pripaziti na brzinu govora, složenost i količinu sadržaja).
- Izbjegavanje skraćenica po mogućnosti, razjašnjavanje i zapisivanje skraćenica i punih oblika po potrebi.
- Princip korištenja više osjetila: prenošenje informacija aktivacijom nekoliko osjetila (vid, sluh i sl.), npr. kroz flipchart, PowerPoint prezentacije, tekst, videomaterijale, glazbu ili tjelesne vježbe.
- Verbalni opis i pojašnjenje korištenog vizualnog materijala (grafike, slike, dijagrami).
- Dovoljna količina vremena za pitanja, ponavljanja, pauze.

Kako bi tekstualni materijali bili lako čitljivi, preporuča se dovoljno velika veličina fonta (barem 12), visoki kontrast ispisanih materijala, razumljiv način izražavanja (npr. izbjegavanje skraćenica). Preporuča se i navesti podatke za kontakt na radnim materijalima ako sudionici imaju daljnja pitanja.

Preporuke za PowerPoint prezentacije:

- pozadina: bijela
- tekst: crne boje (šarolik na flipchartu)
- veličine fonta – za naslove: 40, za tekst: 28
- bez simbola
- maksimalno 25 riječi po slajdu

- za ispis: 2 slajda po stranici.

Vizualni materijali i flipchart:

- korištenje štampanih slova
- osiguravanje lake čitljivosti
- korištenje kratkih rečenica
- izbjegavanje skraćenica (ili ih obrazložiti).

5.6. Pristup

Za kraj, vrijedi sumirati pristup intervencijskog i edukacijskog programa projekta FOMEN.

Edukacija i intervencija

S obzirom na to da sudionici detaljno raspravljaju o svojim stavovima i životnim iskustvima, potrebno je razjasniti ograničenja radionice. Grupe za edukaciju ciljaju na poticanje sudjelovanja i pružanje sigurnog/hrabrog prostora kako bi se sudionici mogu uključiti u razgovor o temama kao što su društvene norme, stereotipi, prava ili nasilje. Stoga, bitno je razjasniti da su edukacijske grupe opisane u programu različite od grupne terapije ili grupe za trening protiv nasilja. Sudionici grupa za trening protiv nasilja imaju identificirani problem s nasiljem i želju za promjenom, pa se dogovaraju o cilju vlastitog sudjelovanja. Ovakve se radionice odvijaju uz stručno savjetovanje terapeuta i voditelja koji sustavno utječu na i vode grupni proces kako bi sudionici postigli ove ciljeve. Kod edukacijskog programa uloga voditelja je stvaranje atmosfere grupnog povjerenja i osnaživanja i navođenje sudionika na određene teme. Voditelj posao nije evaluirati sudionike ili im postavljati dijagnoze. Voditelji uspostavljaju osnovna pravila s grupom kako bi stvorili hrabar prostor unutar kojega se sudionici mogu otvoriti i raspraviti relevantna pitanja, kao i siguran prostor, gdje grupna pravila potiču strukturiranje interakcija kroz nediskriminatorne odnose. Participativno sudjelovanje te provedba ovakvih interakcija treba pružiti svim sudionicima okruženje za učenje u kojemu vlada međusobno poštovanje i rodna/kulturna osjetljivost.

Dobrovoljno sudjelovanje

Kako bi ovi zahtjevi bili ispunjeni, sudjelovanje u programu treba biti dobrovol-

jno u svakom trenutku. Prisiljavanje sudionika na sudjelovanje može doprinijeti osjećaju nemoći te stvoriti osjećaj hijerarhijskih grupnih odnosa. Ako sudionik sam odluči sudjelovati na grupnim sastancima, to može dovesti do povećane motivacije za daljnje sudjelovanje. Dakle, kao što je opisano u Standardima kvalitete, program potiče usvajanje tako što sudionicima daje mogućnost da budu dio procesa te da postanu partneri projekta u prevenciji nasilja.

Intersekcionalna perspektiva

Prednosti korištenja intersekcionalne perspektive o pojedincima i društvu u radu sa sudionicima prethodno su spomenute u priručniku. Preuzimanje intersekcionalnog stajališta znači biti svjestan međudjelovanja različitih društvenih pozicija i pripadanja: Koje kombinacije spola/roda, rase/etniciteta, dobi, ekonomskih resursa, statusa prebivališta, obrazovne razine i druge kategorije utječu na voditelje, prevoditelje i sudionike u programu? Kako one utječu na njih? Ove kategorije i pripadanja su društveni konstrukti, ali imaju konkretan učinak u stvarnome svijetu. Dakle, treba ih shvatiti ozbiljno, no u isto vrijeme preispitivati i dekonstruirati. Cjelovitost identiteta pojedinca uvijek uključuje nekoliko pripadnosti. Voditelji moraju tretirati pitanja identiteta s poštovanjem kako bi njihove aspekte učinio vidljivima i korisnima kao dio resursa za strategije ojačavanja.

Literatura

6. Literatura

Ali, D. (2017). Safe Spaces and Brave Spaces. Historical Context and Recommendations for Student Affairs Professionals. NASPA Policy and Practice Series, 2.

Bergmann, N. (2013).

Chynoweth, S. (2017). Sexual Violence against Men and Boys. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).

Cohn, Ruth C. (1975). Von der Psychoanalyse zur themenzentrierten Interaktion. Von der Behandlung einzelner zu einer Pädagogik für alle. Stuttgart: Klett-Cotta.

Connell, R. W. (2005). Masculinities. Polity.

Farahani, F. K. (2008). Norms, attitude and sexual conduct among female college students in Tehran: implications for reproductive health policy and research. London School of Hygiene & Tropical Medicine.

Freedman, J. (2012). Engaging Men in the Fight Against Gender Violence: Case Studies from Africa. New York: Palgrave Macmillan. Retrieved from <https://www.palgrave.com/gp/book/9781137014733>

Freedman, J. (2016). Sexual and gender-based violence against refugee women: a hidden aspect of the refugee „crisis“. Elsevier, 18-26.

Hagemann-White, C. (2008): Vorwort. In Gewalt im Geschlechterverhältnis. Erkenntnisse und Konsequenzen für Politik, Wissenschaft und soziale Praxis, Forschungsnetz Gewalt im Geschlechterverhältnis [GiG-net] (ed.), 7 – 10. Opladen: Verlag Barbara Budrich.

Hearn, J. (1998). The violences of men: How men talk about and how agencies respond to men's violence to women. Sage.

Howard, T.C. (2014). Black Male(d): Peril and Promise in the Education of African American Males.

Kawar, M. (2004). Gender and Migration: Why are Women more Vulnerable? Retrieved from <http://www.antigone.gr/files/en/library/selected-publications-on-migration-and-asylum/international/070603.pdf>

Krug, E. G. & Dahlberg, L. L. & Mercy, J. A. & Zwi, A. B. & Lozano, R. (2002). World Report on violence and health. Geneva: World Health Organization

Lindsey-Curtet, C. & Holst-Roness, F. T. & Anderson, L. (2004). Addressing the Needs of Women Affected by Armed Conflict. Geneva: ICRC.

Messner, M. (2000). Politics of Masculinities. The Gender Lens, Vol.3. UK: AltaMira Press

Miles, R. (1989). Racism. Routledge.

Njibwakale, S. (2019). Gender-based violence. Religion in Gender-Based Violence, Immigration, and Human Rights.

Pimminger, I. (2012). Was bedeutet Geschlechtergerechtigkeit? Normative Klärung und soziologische Konkretisierung. Barbara Budrich.

Pittaway, E., & Bartolomei, L. (2018). Refugees, Race, and Gender: The Multiple Discrimination against Refugee Women.

Scambor, C. & Scambor, E. (2017). Gender Based Violence and the Role of Men (Nasilje na podlagi spola in vloga moških). In: Časopis za kritiko znanosti, Let. XLV, 2017, Številka 267. P.115-127.

Scambor, E., Wojnicka, K. Bergmann, N. (Hg.) (2013). The Role of Men in Gender Equality – European strategies & insights [AutorInnen: S. Belghiti-Mahut, N. Bergmann, M. Gärtner, J. Hearn, Ø. G. Holter, M. Hrženjak, R. Puchert, C. Scambor, E. Scambor, H. Schuck, V. Seidler, A. White & K. Wojnicka]. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f6f90d59-ac4f-442f-be9b-32c3bd36eaf1/language-en>

UNFPA. (2016). UNFPA. Retrieved from <https://www.unfpa.org/annual-report-2016>

UNHCR. (2010). Gender-based Violence. Retrieved from <https://www.unhcr.org/en-au/4794b3512.pdf>

Vess, J. & Barker, G. & Naraghi-Anderlini, S. & Hassink, A. (2021). The Other Side of Gender Men as Critical Agents of Change. Retrieved from <https://promundoglobal.org/resources/the-other-side-of-gender-men-as-critical-agents-of-change/>

Koordinator projekta:

Verein für Männer- und Geschlechterthemen Steiermark (VMG), Austrija

<https://www.vmg-steiermark.at>

Partnerske organizacije:

Društvo za psihološku pomoć (SPA), Hrvatska <https://dpp.hr>

Associació Conexus: atenció, formació i investigació psicosocials

(CONEXUS), Španjolska <https://conexus.cat/>

Symbiosis Astikis mi Kerdoskopiki Etaireia (SYMBIOSIS), Grčka

<https://www.symbiosis.org.gr/>

Centro di Ascolto Uomini Maltrattanti (CAM), Italija

<https://www.centrouominimaltrattanti.org/>

European Network for the Work with Perpetrators of Domestic Violence

(WWP EN), Njemačka <https://www.work-with-perpetrators.eu/>

Konzultantice: Marianne Hester und Emma Williamson, School for Policy Studies

Faculty of Social Sciences and Law, University of Bristol, UK

<https://www.bristol.ac.uk/sps/research/centres/genderviolence/>

